PL ISSN 0546—1960
Nr INDEKSU 366714

Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 22 (1829) ГОД XXXVI БЕЛАСТОК 2 ЧЭРВЕНЯ 1991 г. ЦАНА 800 зл.

Мітынг на Электратэхнічным заводзе імя Казлова. *Фота Кастуся Войткі.*

Нараджаецца БЕЛАРУСКІ РАБОЧЫ РУХ

3 красавіка ў Мінску спынілі працу электратэхнічны завод, завод шасцярон, завод аўтаматычных ліній і некалькі цэхаў трактарнага завода. Стыхійны пратэст рабочых выкліканы быў уведзеным напярэдадні павышэннем цэн. Аб павышэнні цэн было вядома намнога раней, але тое, што людзі ўбачылі ў крамах 2 красавіка, паставіла іх у стан шоку. Прадукты харчавання каштавалі ў два-тры разы болей, павышэнне цэн на прамысловыя прадукты было яшчэ больш рэзкае. Цэны на гарэлку, дарэчы, засталіся па-старому. Павышэнне цэн, хутчэй за ўсё, было шокам і для беларускага ўрада, які, будучы адно правінцыйным філіялам маскоўскага цэнтра, наўрад ці спадзяваўся такога выпрабавання на „саюзную вернасць". Але, як казалі, у Мінску абураліся і плакалі, ды ўсё-такі зрабілі так, як загадала Масква. А Масква „слезам не верила", а верыла вынікам гарбачоўскага рэферэндума — звыш 80% беларусаў за Саюз, значыць, тут аніякіх ускладненняў не прадбачваецца.

Пратэст рабочых хутка набываў арганізаваныя формы. На той момант, калі да рабочых даехалі перапалоханыя прадстаўнікі ўрада, ужо існаваў страйкавы камітэт, які разам з экзамінічнымі патрабаваннямі выставіў урадпікам і палітычныя: адстаўка прэзідэнта СССР з кабінетам міністраў, роспуск Вярхоўнага Савета БССР. Гэта быў наступны шок.

4 красавіка застрайкавалі мінскія „гіганты" — МАЗ, МТЗ, матавелазавод, шмат іншых заводаў. Скранулася і „правінцыя" — сталі БелАЗ у Жодзіна, філіял МАЗа ў Бабруйску, калійныя руднікі ў Салігорску.

Шматтысячныя калоны рабочых з усіх бакоў пачалі сцякацца на плошчу Леніна да Дома ўрада. Пачаўся мітынг.

3—5 красавіка на заводах і прадпрыемствах Мінска праходзілі агульныя сходы па стварэнні страйкавых камітэтаў. 5 красавіка на агульным сходзе прадстаўнікоў мінскіх страйкавых камітэтаў былі выбраны лідэры рабочага пратэсту:

Сяргей Антончык (нар. 1956) — рабочы завода імя Леніна, апаратчык хімводаачысткі. Дэпутат Вярхоўнага Савета. Сябра Сойма БНФ.

Генадзь Быкаў (нар. 1957) — шліфоўшчык на заводзе аўтаматычных ліній. Сябра БНФ.

Георгій Мухін (нар. 1949) — накладчык станкоў на заводзе „Электронмаш". Сябра Управы БНФ.

На гэты дзень у Мінску былі створаны страйкавыя камітэты на 42-х прадпрыемствах. Для адказу на свае патрабаванні рабочыя далі ўраду тыдзень часу.

9 красавіка на 17 прадпрыемствах быў праведзены папераджальны „тэлевізійны страйк" — рабочыя дамагаліся прамога эфіру на Беларускім тэлебачанні, згодна з пагадненнем, дасягнутым на перамовах 5 красавіка. Гэтай магчымасці страйкуючыя не атрымалі. Вечаровае пасяджэнне гарадскога страйкавага камітэта рэкамендавала заводскім страйкамам з 10 красавіка распачаць гарадскі страйк.

10 красавіка на плошчу Леніна зноў выйшлі рабочыя. На

(Працяг на стар. 6)

Пленум у Гайнаўцы

7 мая г.г. у будынку Музея ў Гайнаўцы адбылося пленарнае пасяджэнне Праўлення аддзела БГКТ. Першай тэмай у павестцы дня была справаздача аб дзейнасці Гайнаўскага аддзела Таварыства. Старшыня аддзела Янка Якімюк паінфармаваў, што іх аддзел налічвае 8 гурткоў і 615 членаў. Дзейнасць БГКТ у Гайнаўцы мела перш за ўсё культурна-асветны характар. Да найважнейшых беларускіх мерапрыемстваў, арганізаваных у Гайнаўцы, залічыць трэба навагодпія балі (было іх тры ў Гайнаўскім доме культуры), Купальскую ноч у Белавежы і фэстын у гарадскім парку. Гайнаўскі актыў дапамагаў арганізаваць раённыя агляды конкурсу „Беларуская песня". Аддзелам былі наладжаны чатыры экскурсіі ў Савецкі Саюз. Члены Таварыства і вучні беларускага ліцэя вельмі ангажаваліся ў падрыхтоўку да адкрыцця Музея — наводзілі парадкі ў будынку „А" і вакол яго. Актывісты аддзела арганізавалі ў навакольных вёсках танцавальныя вечарыны, а даход з іх пералічвалі на рахунак Музея. Такім чынам музейны фонд папаўняўся на 1 мільён злотых. Старшыня аддзела падзякаваў за супрацоўніцтва шматгадоваму дырэктару Беларускага ліцэя ў Гайнаўцы Аляксандру Іванюку, які нядаўна адыйшоў на пенсію, і павіншаваў Васіля Дамброўскага з назначэннем яго на гэтую пасаду.

Пасля справаздачы прысутныя заслухалі інфармацыю аб ходзе пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і падрыхтоўцы да пабудовы ліцэя (да гэтых спраў вернемся ў асобных публікацыях), а сакратар ГП БГКТ Віктар Стахвюк паінфармаваў аб актуальнай сітуацыі беларусаў на Беласточчыне. З трывогай гаварыў ён пра распад беларускага школьніцтва і гэтую сітуацыю назваў галоўным грэхам беларускіх арганізацый. БГКТ зараз намагаецца, каб Кураторыя арганізавала сустрэчу настаўнікаў з беларускіх асяроддзяў з прадстаўнікамі Міністэрства народнай адукацыі, прысвечаную ратаванню беларускага школьніцтва.

Пытанне беларускага школьніцтва закрануў у сваім выступленні Васіль Дамброўскі. На яго думку, усе мерапрыемствы, якія з такой ахвярнасцю арганізуюць гайнаўскія актывісты БГКТ, перастануць быць істотнымі, страцяць сэнс, калі не будзе нацыянальнага выхавання

(Працяг на стар. 5)

НА МЯЖЫ

— 41 —

АД ПАЧУЦЦЯ СОРАМУ ДА ПАЧУЦЦЯ ГОНАРУ

Думаючы аб Англіі, вяртаюся часта да постаці біскупа Часлава Сіповіча. Гэта ён у 1979 годзе запрасіў мяне ў Англію першы раз. Паездка была для мяне сутыкненнем з зусім іншым, чым наш свет. Гэта іншасць праяўлялася перад усім ва ўзроўні жыцця, у дабрабыце. Сіповіч адзначаўся крайнім дэмакратызмам. Я ахнуў, калі пабачыў біскупа з мятлой у руках, калі ён замятаў вуліцу перад беларускім цэнтрам. Не мог я ўстрымацца ад пытання, чаму ён бярэцца за такі занятак. А біскуп мне на гэта: „Спадар Алесь, Біблія адназначна гэту справу акрэслівае. Гаворыць, што чалавек на працягу ўсяго жыцця павінен дабываць надзённы хлеб у поце твару. Нідзе там не сказана, што святары не павінны працаваць таксама, як працуюць усе іншыя людзі. Праца нікога не ганьбіць, наадварот, прыносіць яму гонар. Дык і я, працуючы, далучаюся да людзей гонару. Толькі не падумайце, што раблю гэта для паказу. Працую, бо такая ёсць патрэба. Слугаў, як бачыце, у нас няма. Усе мы тут слугі і я таксама слуга не толькі дзеля Бога, але і дзеля людзей“.

Ужо некалькі гадоў у Беларускім лонданскім цэнтры няма біскупа Ч. Сіповіча, як і няма выключна далікатнага, спакойнага і добрага чалавека, якім быў святар Журня, а таксама манаха Баловіча. Гэты апошні займаўсяаграмадным агародам, у якім працаваў ад рання да ночы. Здзівіла мяне, што ён касіў траву, рассыпаў яе і прыкрываў слоем зямлі. І на тым месцы сеяў або садзіў розную агародніну. Паясніў, што гэта кітайскі спосаб на вырошчванне агародніны ў раннюю халодную веснавую або раннюю асеннюю пару. Справа ў тым, што так прыкрытая зямлёю трава вытварае высокую тэмпературу, якая стварае спрыяльныя ўмовы для раслін тады, калі над зямлёй у атмасферы яшчэ нізкая тэмпература.

Там у Лондане ў 1979 годзе першы раз у жыцці пачуў я ў царкве багаслужбу на беларускай мове. Мушу прызнацца, што, першы раз слухаючы беларускае набажэнства, адчуваў я сябе дзікавата. Другі раз — дзіўна. А трэці раз — нармальна. Прывык. Па-беларуску вядуцца набажэнствы не толькі ва уніяцкай царкве ў Лондане, але і ў праваслаўных цэрквах у Манчэстэры, Брэдфардзе і Лондане. Ва ўсіх гэтых цэрквах я быў і ўспрымаў беларускія набажэнствы як акты беларускай высокай духоўнасці.

Сёння вядучую ролю ў лонданскім рэлігійным і культурным жыцці адыгрывае, несумненна, апостальскі візітатар Аляксандр Надсон. Універсалізм гэтага чалавека праяўляецца, між іншым, і ў бібліятэчных ведах. Калі сядзіш ва ўтульнай чытальні Бібліятэкі імя Скарыны і патрабуеш нейкую кнігу, не мусіш рыцца ў паліцах з кнігамі. Хопіць толькі спытаць святара Надсона, а ён, валодаючы камп'ютэрнай памяццю, беспамылкова трапляе да патрэбнай табе кнігі ці часопіса. Надсон прадаўжае, несумненна, працавітую традыцыю біскупа Сіповіча. Займаецца не толькі інтэлектуальнай, але і любой фізічнай працай. Між іншым, штодзённа ідзе каля кіламетра (бліжэй няма магазінаў) за прадуктамі і вяртаецца з вельмі нагружанымі сумкамі. А вядома, колькі трэба прынесці прадуктаў, каб накарміць пяць, дзесяць, а то і болей чалавек! Аднак гэтаму, ужо немаладому чалавеку, усё пад сілу. Аляксандр Надсон мог бы быць падпорай і гонарам кожнага нацыянальнага руху. Гмах Беларускага цэнтра ў Лондане стаіць перад усім на яго і на Міхалюковых плячах! Надсон гэта чалавек выключнай працавітасці і ахвярнасці. Зайздрошчу яму як першага, так і другога.

Гаворачы аб беларусах у Лондане, нельга абыйсці постаць Алеся Лашука. Гэта ён ужо ў палове сямідзесятых гадоў хацеў мяне запрасіць у Англію. І калі я ўрэшце туды паехаў на запрашэнне прафесара Джыма Дынглі, Лашук аказаў мне значную дапамогу ў кніжных справах. А сёння спадар Лашук дэкларуе перадаць нашай кафедры вялікую колькасць каштоўных кніг. Дзякую яму і ўсім тым англійскім беларусам, якія, нягледзячы на шматгадовую ізаляцыю, высока трымаюць штандар беларускага нацыянальнага гонару.

Алесь Баркі

З МІНУЛАГА ТЫДНЯ

У Бельведэры, па ініцыятыве прэзідэнта Рэчыпаспалітай Польскай, адбылася надзвычайная гаспадарчая нарада. Адкрываючы пасяджэнне, **Лех Валэнса** сказаў, што прымаюць у ім удзел прадстаўнікі важнейшых грамадскіх сіл, найбольш разумныя людзі ў краіне. „Сітуацыя можа стаць драматычнай, — сказаў прэзідэнт. — Ведаю, што ўрад мае добрыя намеры. Поўнасцю яму давяраю. Трэба, аднак, яму дапамагчы, трэба дапамагчы польскім рэформам. І гэтаму прысвячаецца нарада“. На думку ўдзельнікаў нарады, апрача доўгатэрміновых дзеянняў, як, напрыклад, праграма барацьбы з беспрацоўем, ці стварэнне лагічнай сістэмы аховы здароўя і грамадскай апекі, трэба звярнуць увагу на правільнасць бюджэтных выдаткаў.

Прэзідэнт РП Лех Валэнса нанёс афіцыйны візіт у Ізраіль. Апрача перамоваў наконт палітычных, грамадскіх і культурных адносін паміж абедзвюма краінамі і сітуацыі на Блізкім Усходзе прэзідэнт наведаў святыя месцы, звязаныя з постаццю Хрыста. Падпісана пяць гандлёва-гаспадарчых і культурных пагадненняў.

У Мінску ўтрымоўваецца напружаная сітуацыя. 21 мая пачала працу чацвертая сесія Вярхоўнага Савета БССР, на якой будуць разглядацца патрабаванні страйкавых камітэтаў. Гэтае пытанне было зафіксавана на 27 месцы ў павестцы дня. Але ў размове з рабочымі старшыня ВС Мікалай Дзямянцей абяцаў, што сесія прыме да разгляду ўсе патрабаванні рабочых і пачне працу менавіта з гэтага пытання. Паверыўшы гэтаму запэўненню, рабочыя працягвалі работу і толькі спецыяльна сфармаваныя дэлегацыі пікетавалі Дом Урада. Аднак, так не сталася, і гэта абурыла рабочых, якія заявілі, што 22 мая вывядуць рабочых на вуліцы. Страйкам запатрабаваў разглядзець патрабаванні да 25 мая. Пачалася забастоўка на некалькіх прадпрыемствах. Перакрыты прамыя трансляцыі з пасяджэнняў ВС.

У абарону працоўных. 15 мая адбылася сустрэча прэзідыума Тэрытарыяльнага прадстаўніцтва прафсаюзаў ОПЗЗ Мазурска-Падляшскага рэгіёна і кіраўніцтва Ваяводскай рады Сацыял-дэмакратыі Рэчыпаспалітай Польскай у Беластоку. Тэмай дыскусіі была ацэнка актуальнай цяжкой і грознай гаспадарчай і палітычнай сітуацыі, а таксама магчымасці супрацоўніцтва ў час набліжаючыхся парламенцкіх выбараў. Кіраўніцтвы прафсаюзаў і Сацыял-дэмакратыі домовіліся пайсці разам на выбары ў супольным левым дэмакратычным блоку.

Дні Беларусі ў Доме савецкай навукі і культуры ў Варшаве адбыліся 14—18 мая. Суарганізатарам гэтага мерапрыемства было Таварыства польска-беларускай дружбы. У праграме быў канцэрт калектыву „Купалінка“, прэм'ера польска-беларускага кінафільма Багдана Парэмбы „Сівая легенда“, выстаўка карцін мастакоў з Віцебска і паказ відэафільма „Чорная быль Беларусі“ В. Анісенкі.

Дом нацыянальных згуртаванняў

У аўторак, 7 мая, па вуліцы Раўгіклас 25, адбылося афіцыйнае адкрыццё Дома нацыянальных згуртаванняў Літвы. Як адзначыў у сваім выступленні дэпутат Вярхоўнай Рады Літоўскай Рэспублікі Яўген Пятроў — гэта толькі першы крок да адраджэння культур, насяляючых рэспубліку народаў. І, трэба думаць, не апошні.

— Вільня здаўна вызначалася сваёй талерантнасцю ў дачыненні да светапогляду і веравызнання яе жыхароў, — сказаў дэпутат гарадскога самаўпраўлення Вільні Арунас Грумадас.

Прафесар Віленскага універсітэта Валеры Чэкман пачаў сваё выступленне па-беларуску, заўважыўшы, што беларуская мова на працягу стагоддзяў была дзяржаўнай мовай Вялікага княства Літоўскага, што на ёй пісалі кнігі, вялася дыпламатычная перапіска, што гэта мова, валодаць якой лічылі за гонар каралі, яму гэтак жа блізкая і дарагая, як і польская, руская, украінская і літоўская мовы, якімі, не лічачы, як мінімум, англійскай, валодае загадчык Кафедры славістыкі універсітэта.

Пасля ўрачыстай часткі, прысутныя агледзелі памяшканні, азнаёміліся з нацыянальнай атрыбутыкай згуртаванняў, атрымалі адказы на свае пытанні. Завяршыла праграму выступленне ансамбля Літоўскай народнай музыкі і песні. Прайшла ўрачыстасць пад старшынствам генеральнага дырэктара Дэпартамента па справах нацыянальнасцяў Галіны Кабецкайтэ.

Валянцін Стэх

ПАДЗЯКА

Наш тыднёвік трыццаць пару гадоў выдаваўся Беластоцкім прэсавым выдавецтвам РСВ „Прэса-кніжка-рух“, якое зараз ліквідуецца. У сувязі з гэтым наша рэдакцыя звярнулася да ліквідацыйнай камісіі з просьбай перадаць нам неадплатна ўсю маёмасць (мэбля, абсталяванне, прылады і т.п.), якой мы карыстаемся, а якая была ўласнасцю Выдавецтва. Наша прапанова была прыхільна сустрэта і 10 мая быў падпісаны пратакол аб перадачы нам на ўласнасць рэдакцыйнага абсталявання. За станоўчыя адносіны да нашай прапановы выказваем шчырую падзяку старшыні Урадавай камісіі па справах ліквідацыі РСВ **Казімежу Стжычкоўскаму** і ўпаўнамочанаму гэтай камісіі ў Беластоку **Збігневу Гарбачэўскаму.**

Новая місія

У Віцебску ўзнікла і распачала сваю дзейнасць Беларуская міжканфесійная місія індывідуальнае дапамогі „Дзьвіна“, мэтаю якой з'яўляецца духоўная ды матэрыяльная падтрымка тых людзей, што патрабуюць пільнае ўвагі: хворых дзяцей і старых, ахвяр чарнобыльскае навалы, стыхійных, экалагічных бедстваў, бежанцаў.

Місія аб'яднала дзеля гэтай пачэснай справы праваслаўных, каталікоў, іудзеяў, мусульман, пратэстантаў, а таксама нявеp'ючых.

Першыя ахвяраванні для працы місіі ўжо пачалі паступаць на рахунак у аблупраўленні жылсацбанка (210015, г. Віцебск, вул. Леніна, 17) лік 000701404, код МФО 40514/264.

Юрась Сцяпанаў

БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ **№ 379**

11 і 12 мая ў Белавежы праводзіўся семінар Беларускага літаратурнага аб'яднання „Белавежа". Адной з тэмаў, якой сябры аб'яднання прысвяцілі шмат увагі, была рэфлексія над сваім пісьменніцкім лёсам у прыватнасці і над станам беларускага літаратурнага руху ў Польшчы ў агульнасці. Як і належала спадзявацца, у гутарцы закраналіся шмат якія пабочныя матывы, таму я называю яе ўсяго спробай самавызначэння. Пісьменніцкія ацэнкі, заявы, дэкларацыі і г.п. з'яўляюцца іманентным элементам літаратурнага працэсу, таму я палічыў патрэбным запрапанаваць увазе чытачоў „Літаратурнай старонкі" лапідарны і падкарочаны (да чаго прымушае сціпласць газетнага месца) пераказ гае гутаркі замест традыцыйнай штомесячнай падборкі паэтычных альбо празаічных твораў.

ЯН МАКСІМЮК

САКРАТ ЯНОВІЧ: Я адчуваю сябе даволі разгубленым, калі слухаю разважанні Алеся Барскага альбо Яна Чыквіна аб літаратуры, бо яны менавіта разважаюць пра літаратуру як фахманы, як літаратуразнаўцы. Пры філалагічных разважаннях аб літаратуры мяне ахоплівае ціхая роспач. Як я адношуся да таго, што пішу? Я сваё пісанне трактую як вынаходніцтва... можа, гэта і дрэнна сказана, лепей будзе сказаць — як адкрыванне чалавека. Праўда, хутчэй за ўсё, без чалавека не існуе. Без чалавека не існуе нічога... Я пішу надзвычай марудна, над тэкстам з дзесяці фразаў мне здараецца працаваць месяц. Мой тэкст — гэта запіс адкрыцця ў чалавеку. Раз яно больш значнае, а другі — зусім малое... гэта нешта накшталт археалогіі — адкапаў у чалавеку нейкі „чарапок" ці „костачку"... Гэта як бы лабараторны запіс адкрыцця, яго дэфініцыя... Тут я сказаў пра галоўнае для мяне, пра практычную філасофію майго пісання. Шмат рэчаў я напісаў супроць сябе, так сказаць, па грамадскаму заказу... Маю тут на ўвазе п'есы для вясковых тэатраў, бо гэтага ад мяне патрабавалі беларускія дзеячы. Напісаў два раманы, адзін проста для хлеба, калі не ставала грошай, потым пісаў нейкія сацыялагічныя даследаванні, а апошнім часам пачаў пісаць палітычныя тэксты, бо мяне ўцягнулі ў палітыку... Напісаў вось гэтую польскую кніжыцу „Беларусь, Беларусь" — усведамляю сабе, вядома, што яна не перажыве самога мяне, бо ж я маю надзею пажыць яшчэ пару гадоў... Але тое, што лічу важным для сваёй творчасці і ў чым пагаджаюся са сваімі крытыкамі, гэта кароткія формы, мініяцюры ці як іх там не называць. Калі нешта па мне застанецца і не распадзецца ў пыл і прах, дык, хутчэй за ўсё, яны якраз... Напачатку майго літаратурнага шляху такой самасвядомасці не было. Было затое шмат ваяўнічасці ў мяне, нейкага беларускага агітатарства. Усё гэта адбывалася ў кантэксце таго пералому, калі беларуская вёска пайшла ў горад, зрэшты, з вялікай ганьбай у душы... Свядомасці літаратурнага варштату не было. Паза некалькімі асобамі ўсе ў беларускім літаратурным руху даходзілі да тае самасвядомасці значна пазней, тут была такая асінхронія... І яшчэ адно: я ўсведамляю сабе, што напачатку я быў несумненным эпігонам, шмат запазычваў ад Ізака Бабеля, напрыклад... Я гэтага не баяўся і не лічу гэта нечым заганным.

ЯН ЧЫКВІН: У мяне пошукі нейкага абгрунтавання феномену творчасці паявіліся разам з першымі маімі літаратурнымі спробамі. Я такое абгрунтаванне, што тычыцца і мае асобы, знайшоў у літаратуры, якую я на той час чытаў... Пытанне асноўнае тут: што такое мастацтва? Ці ёсць нейкі крытэрый, які дазваляе адрозніць твор мастацкі ад немастацкага? Ці нават самая звычайная рэч, запісаная ў форме верша, з'яўляецца ўжо вершам, гэта значыць — творам мастацтва? Мяне цікавіла перш за ўсё наступная справа: ці твор узнікае нейк механічна, ці, можа, ён расце нейк арганічна, як расліна з зерня, у якім у зародку знаходзіцца ўжо і сцябло, і лісточкі, і кветка? Я схіляюся да погляду, што твор ёсць справай арганічнай, ён расце як арганізм, цэласна... Пацвярджэнне сваім гэтым, так сказаць, інтуітыўным прадчуванням, я знайшоў у рускай літаратуры XIX ст., у Талстога, для прыкладу... Дык вось, калі мне пішацца нейкі верш, то я адчуваю, што ён вырастае з мяне арганічна... Паяўляецца першае слова — пачатак, першае зерне, з якога расце верш. Тое слова не абавязкова мусіць стаяць у пачатку верша, яно можа быць і ў сярэдзіне, і ў канцы, але яно расце, набухае, абрастае іншымі словамі — у які бок пойдзе гэты рост, мне не вядома. Няма пэўнай выразнай заданасці, што да канчатковага выніку — ці вырасце з гэтага ружа? асот? можа нешта яшчэ не названае? А тыя творчыя імпульсы, якія мною кіруюць, аналітычнай думкаю ўсведамляюцца вельмі цяжка, яны, наогул, страчваюцца...

ВІКТАР ШВЕД: Я не вельмі люблю гаварыць аб сваёй літаратурнай творчасці... На жаль, у нас адсутнічае літаратурная крытыка, пра маю творчасць пішацца вельмі мала і, калі ўжо пішацца, то вельмі суб'ектыўна... Вершы на беларускай мове пачаў пісаць у 1940 годзе, калі пайшоў у беларускую дзесяцігодку... Потым быў доўгі перапынак, я пераехаў у Варшаву... Стаў зноў пісаць, калі пачала выходзіць „Ніва". Туды я выслаў свой першы верш, які быў надрукаваны, — „Я беларус", сваё паэтычнае і жыццёвае крэда... Жывучы ў Варшаве, я, так сказаць, не вырваў сябе з карэннямі з беластоцкага грунту. Адзін толькі верш прысвяціў Варшаве. У першым маім зборніку былі і сатырычныя вершы, але гэты жанр я не працягваў. Пішу вершы для дарослых і для дзяцей больш-менш па палове. Што мяне найбольш хвалюе? У наш надзвычай складаны час, калі такія агромністыя поступы робіць асіміляцыя, я, па меры сваіх магчымасцяў, імкнуся супрацьставіцца ёй сваёй творчасцю... Шмат у мяне вершаў аб роднай мове, аб вёсцы, аб цяжкай працы нашых сялян, аб сваіх земляках... Шкада, што ў нас няма сапраўднай літаратурнай крытыкі... Я абсалютна не магу даведацца, як сябры ацэньваюць маю скромную творчасць... Вось тут прысутны сябра Міхась Шаховіч калісьці напісаў, што я з'яўляюся фальклорным паэтам... Для мяне гэта крыўдная ацэнка. Тут хіба нешта не так: у мяне ўжо рыхтуецца ў друк шостая кніжка (для дзяцей), я з'яўляюся членам Саюза польскіх пісьменнікаў... Пішучы пра мой мінскі зборнік, Г. Валкавыцкі назваў мяне місійным паэтам... Тут, на мой погляд, ацэнка бліжэйшая праўды... Хачу яшчэ сказаць пра сваю творчасць для дзяцей. Я апошнім часам сканцэнтраваў сваю ўвагу на „Смяшынках" — вершыках з нейкім маральным выгукам і падтэкстам. Творчасць гэтая, як адчуваю, успрымаецца дзецьмі вельмі прыхільна. На жаль, у апошні час наш кантакт з чытачамі парваўся, мы зусім не выязджаем на аўтарскія сустрэчы. Трэба спадзявацца, што ў недалёкай будучыні гэта направіцца...

МІХАСЬ ШАХОВІЧ: Тут Віктар Швед мяне як бы выклікаў да голасу... Ці мне трэба разумець, што крытык мае пісаць так, як таго хоча аўтар? Крытыка заўсёды ёсць суб'ектыўная... Віктар, вы дамагаецеся крытыкі, але толькі крытыкі пахвальнай... Ці крытык не павінен быць шчырым?

АЛЕСЬ БАРСКІ: Я лічу, што наша размова вялікага сэнсу не мае. Яна, быць можа, мела б сэнс праз дзесяць-пятнаццаць гадоў, тады калі кожны з нас будзе перакананы, што ён — пуп зямлі і чалавецтва, і тое, што ён напісаў, з'яўляецца страшэнна важным. А найважнейшае, размова непатрэбная таму, што яна не будзе мець уплыву ні на нашу творчасць, ні на распаўсюджванне нашых твораў, і трэці момант — мы былі б вельмі наіўнымі, калі б лічылі, што калі яна будзе апублікавана ў „Ніве", то беларускае насельніцтва кінецца на яе і будзе страшэнна яе чытаць, і гэта будзе мець які-небудзь уплыў на яго свядомасць. Ніякага такога ўплыву не будзе. Таму я асабіста бачу сэнс у тым, каб нешта пастулаваць, каб нешта змяніць, бо мы апынуліся ў тупіку і маразме... Тут Сакрат крануў справу грамадскага заказу. Я думаю, што гэтай ідэі цалкавіта адкідаць не трэба... Па сутнасці, па заказу пісаў Дастаеўскі: у тым сэнсе, што ён быў вельмі запазычаны і пісаў, каб выплаціць даўгі... Стан нашых спраў дрэнны. Тут Віктар гаварыў аб вялікай цікаўнасці дзяцей да ягоных кніжак. Гэта праўда, але драма заключаецца ў тым, што тыя ж яго чытачы са сваімі дзецьмі сёння гавораць выключна па-польску... Так што цалкавіта не перакрэсліваючы зробленага намі, нельга завышаць сваю ролю... Мы цяпер як бы вельмі дбаем пра тое, каб выдаваць, але не клапоцімся зусім, каб распаўсюджваць нашы выданні... Я не хачу ісці ў напрамку нейкага самаакрэслення, нейкай дэкларацыі, што я пішу так ці сяк, бо тут не бачу сэнсу. Гэта мела б сэнс у такой сітуацыі, як учарашняя, калі выступаў Разанаў са сваімі творамі, і калі пасля яго выступлення разгарнулася дыскусія... Я прапанаваў бы, каб на наступных нашых семінарах мы прытрымліваліся менавіта такога спосабу... Наступная прапанова: беларускі фонд культуры ў Гародні прапануе нам выдаць супольна з гарадзенскімі літаратарамі зборнік „Братэрства" — звяртаюся да ўсіх, каб кожны даў творы ў гэты зборнік. Далей: запрапанаваць падборку нашых твораў нью-йоркскаму „Беларусу", а мы маглі б публікаваць, так сказаць, у абмен, падборкі эміграцыйных літаратараў; тое ж самае датычыць і „ЛіМу"... Думаю, што было б добра, каб наша аб'яднанне звярнулася да Саюза пісьменнікаў Беларусі, каб кожны беларускі аўтар дасылаў нам адзін экземпляр свае новавыдадзенае кніжкі — гэта паслужыла б нам дзеля ажыццяўлення тае ідэі, якую выказваў Чыквін, а менавіта — стварэння беларускай бібліятэкі, бібліятэкі нашага аб'яднання... Думаю, што мы таксама павінны звярнуцца да Міністэрства культуры і да Саюза пісьменнікаў у справе ганарараў; калі Швед гаворыць, што ён атрымаў 450 тысяч ганарару, то гэта, прабачце, смешнае і ганебнае... трэба было адмовіцца ад яго... Драма ў нас з „Календарамі", апошнім часам разыходзіцца каля 1200 экземпляраў, думаю, што апошні каляндар, які ёсць чыстым блакнотам агітатара, разыдзецца яшчэ меншым лікам*... Беларускі народ не настолькі палітычны, каб бегаць пад пахай з Марксам ці анты-Марксам. Трэба рабіць календары з парадамі, з даведнікам, дзе як карова целіцца, гэта людзі прачытаюць...

ГОЛАС З ЗАЛЫ: Гэта, прабачце, не датычыцца нашага семінара і „Белавежы"...

АЛЕСЬ БАРСКІ: Справа ў тым, што календары рыхтуюць члены „Белавежы"... Канчаючы сваё выступленне, я хачу сказаць, што дэкларацыя выступае ў маёй творчасці, так што я не намераны тут нічога больш гаварыць...

ЯН ЧЫКВІН: Тут я хачу звярнуцца да некаторых сцвярджэнняў Алеся Барскага. Я не магу згадзіцца, што мы апынуліся ў маразме і тупіку. Як бы яно ні было, „Белавежа" напрацавала і далей напрацоўвае такія вартасці, якія ўжо лічацца ў беларускай культуры... Што датычыць ганарараў: сітуацыя зараз радыкальна змянілася, няма тут нейкіх акрэсленых ставак, усё зараз у новай эканамічнай сітуацыі вызначаецца па дамоўленасці паміж аўтарам і выдаўцом...

ЯН МАКСІМЮК: Пачну ад дзвюх агульных рэфлексій. Па-першае, сітуацыя рынку для кніжкі не ёсць трагедыяй і драмай: амерыканская літаратура заўсёды знаходзілася ў такой сітуацыі, калі ніхто нікому не гарантаваў ганарараў — і ад гэтага не загінула. Так што аўтару, мабыць, і ёсць чаго баяцца, але ж не сапраўднаму паэту ці празаіку. На добрую літаратуру попыт будзе. Па-другое, крытэрый добрай літаратуры. Агульна кажучы, больш важкі голас мае тут прафесіянальны чытач: крытык, літаратуразнаўца, пісьменнік, перакладчык. Гэта дзякуючы ім літаратурны твор уваходзіць у кровазварот нацыянальнай і сусветнай культуры. Шмат літаратурнай прадукцыі пакрываецца пылам забыцця, застаюцца толькі тыя творы, якія як бы прачытваюцца нанава ў кожнай эпосе. Гэта і ёсць самы асноўны крытэрый: заключаная ў творы магчымасць яго бесперапыннага прачытвання і адчытвання. Што да свае перакладчыцкае дзейнасці: імпульсам да яе сталася захапленне творам: асноўная і канчатковая мэта — перадаць тое захапленне ў беларускім слове. Такія справы, як пашырэнне дыяпазону беларускай мовы, асваенне беларускаму чытачу нейкага выразка культуры — другасныя ў перакладзе.

АНДРЭЙ СЦЕПАНЮК: Слухаючы гэтую размову, мне хочацца паставіць усім пытанне: ці пішам толькі таму, каб нас друкавалі? Друк для мяне — гэта другарадная справа. Сваё пісанне я трактую як форму свайго неспакою, яна для мяне істотная. Надрукаваныя вершы ўжо не зусім мае. Пра паэзію трэба гаварыць у адпаведным настроі, а не тады, калі выйдзе чарговы зборнік. Тут у нас усё перагрузілася тэарэтызаваннем... Магчыма, было б дарэчы памаўчаць хвілін пятнаццаць...

МІРА ЛУКША: Я пачала пісаць па-беларуску, сутыкнуўшыся з творчасцю якраз „белавежцаў"... Так што ў маім выпадку існуе прынамсі вонкавая сувязь з нашым рухам, той першы імпульс... Што сказаць пра сваё пісанне? Перашкаджае мне мой журналісцкі ўхіл, шмат непатрэбшчыны лезе на паперу. Змагаюся з гэтым. Калі мне не пішацца, не прымушаю сябе. Ад слова да слова іду праз маўчанне...

АЛЕСЬ БАРСКІ: Мне тут хацелася б дадаць пару слоў, у парадку дэкларацыі: я пачаў пісаць, бо здавалася мне, што ўсё ведаю. Таму даваў у вершах адказы. Зараз пішу пытаннямі.

НАДЗЕЯ АРТЫМОВІЧ: (Прачытала свой верш „ікона лістападаўскі снег блакітны ранак").

На гэтым семінар закончыўся.

---

*Мабыць, ужо не: на сённяшні дзень разышлося каля 50% „чыстага блакнота агітатара" (гэта значыць „БК 1991") — што дае каля 2500 экземпляраў (Я. М.).

Што і чаму?

Дваццаць восьмага красавіка адбылося пасяджэнне Тэрытарыяльнай рады Беларускага дэмакратычнага аб'яднання ў Гарадку, на якім была разгледжана дымісія яе кіраўніка Лёніка Тарасэвіча. Выказана зразуменне прычынаў такога яго кроку як вынік вялікай прафесійнай занятасці, а таксама апавешчана падзяка яму за дагэтуляшнюю, надзвычай ахвярную, дзейнасць у беларускім руху. Новым паўнамоцным Рады стаў Раман Шарамэта. Пасля Гарадоцкая тэрытарыяльная рада БДА правяла перамовы з гаспадарчай дэлегацыяй з Гродна ў асобах д-ра Антона Ліёпа і Уладзіміра Наўмовіча наконт заснавання супольнай фірмы тыпу экспарт-імпарт.

Старшыня Беларускага дэмакратычнага аб'яднання Сакрат Яновіч быў госцем прэзідэнта Польскай Рэчыпаспалітай Леха Валэнсы на трэццямайскім прыняцці ў Каралеўскім замку. Прынагодна адбылася гутарка на тэму статуса беларускай і польскай меншасцяў у будучым трактаце паміж Польшчай і Беларуссю. Затым — мелі месца гутаркі з лідэрамі польскай сацыял-дэмакратыі Аляксандрам Кваснеўскім і Уладзімежам Цімашэвічам, а таксама з прэзэсам Хрысціянска-грамадскай уніі Ежы Мараўскім наконт магчымасцяў палітычных перамоваў з Беларускім дэмакратычным аб'яднаннем.

Па інспірацыі Канцылярыі Прэзідэнта Польшчы і Міністэрства замежных справаў адбыўся ў Супраслі 10—12 мая сімпозіум „Пабрацімскія справы: Польшча і Усход", прысвечаны перш за ўсё адносінам з Беларуссю, Украінай, Літвою. Выступілі Марак Навакоўскі з Бельведэра, Яанна Стжэльчык з міністэрскага дэпартамента і інш. Ад імя Беларускага дэмакратычнага аб'яднання прынялі ўдзел д-р Яўген Мірановіч як намеснік старшыні Галоўнай рады, Віктар Стахвюк як каардынатар Краёвай управы і д-р Антон Мірановіч як адказны за замежныя сувязі. Галоўная выснова сімпозіума: дарога Польшчы ў Еўропу вядзе цераз дасягненне ёю значнасці на ўсходзе кантынента; у супрацiўным выпадку застанецца яна перыферыйнай дзяржаваю.

Па дарозе ў Варшаву на перамовы пабываў у Беластоку 13 мая міністр культуры Беларускай ССР Яўген Вайтовіч з супрацоўнікамі. Сустрэўся ён з ваяводскімі ўладамі, а таксама з дзеячамі Рады беларускіх арганізацыяў на чале з яе старшынёю Пятром Юшчуком, членам Краёвай управы Беларускага дэмакратычнага аб'яднання і адным з арганізатараў Рады нацыянальных меншасцяў Польшчы. Адбылася канкрэтная гутарка пра дапамогу Беларускай Рэспублікі ў развіцці культур-

(Працяг на стар. 5)

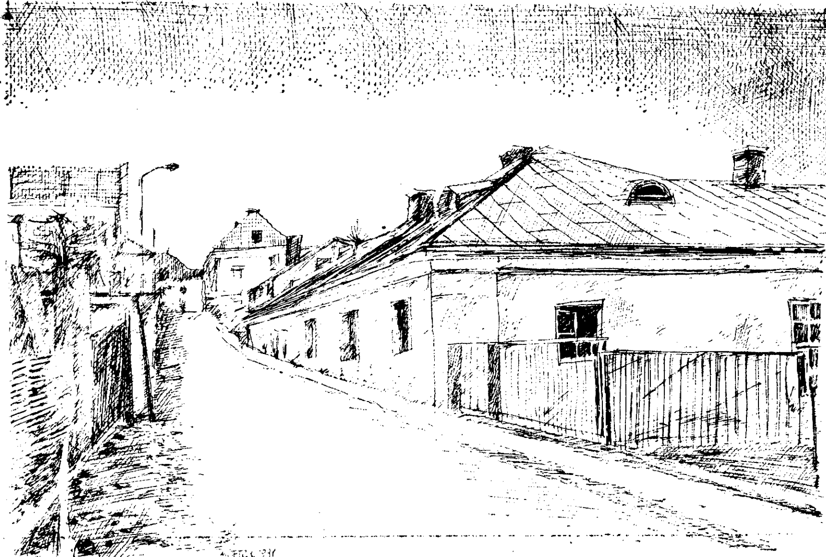

Стары Драгічын. Мал. У. Петрука.

З ДАКУМЕНТАЎ ГЕНЕРАЛЬНАГА ШТАБА (II АДДЗЕЛА), ВАРШАВА 1928.

— 41 —

У ходзе мірнай канферэнцыі, якая праводзілася ў тым часе ў Лондане, сярод антыпольскіх беларускіх дзеячоў наступіла пэўная змена. Сведчыла яна аб пераменах у беларускім руху. Урад Ластоўскага, які знаходзіўся ў Коўне, наладзіў кантакт з пасланнікам Найвышэйшай Рады Тарэшчанкам і, паразумеўшыся з ім, запрапанаваў у Рызе польскаму паўнамоцнаму міністру Васілеўскаму падтрымку польскім прэтэнзіям да беларускіх тэрыторыяў узамен за польскія гарантыі (пасля прызнання ў асноўным незалежнасці Беларусі) шэрагу ўступак у адміністрацыйнай, культурнай і асветніцкай галіне. Да ідэі вырашэння беларускага пытання пры дапамозе Польшчы прыхільна ставіўся нават Чарвякоў, беларускі камуніст, які знаходзіўся ў Рызе як эксперт у складзе беларускай бальшавіцкай дэлегацыі. Чарвякоў у выпадку пазітыўнага вырашэння польска-беларускіх пагадненняў меў на мірнай канферэнцыі перайсці ў антыбальшавіцкі лагер.

Аднак з увагі на тое, што польскія дэлегаты не задаволілі беларускія пастулаты, уся канцэпцыя пайшла на марна. Польшчы засталіся вернымі толькі некаторыя дзеячы Найвышэйшай Рады, а Ластоўскі вярнуўся ў Коўна, дзе яго дзеянні пачалі пашырацца і дзе яго ўплывы значна павялічыліся.

ЧАСТКА IV

Развіццё беларускага руху ў тракце і пасля заключэння рыжскага міру. Беларуская справа ў цэнтральнай Літве.

РАЗДЗЕЛ XXI

Пераносіны ў Вільню цэнтра беларускага руху. Кантакты з Коўняй. Беларуска-літоўскі дагавор ад 11.XI.1920 г. Усебеларускі з'езд у Вільні ў студзені 1921 г.

У перыяд апаноўвання беларускіх тэрыторыяў польскімі войскамі спачатку наймацнейшай сярод беларусаў была прапольская арыентацыя. Польскае войска стварала пэўныя магчымасці для беларускіх аспірацыяў, засноўваючы Беларускую вайсковую камісію, першыя беларускія вайсковыя фармацыі, школы і г.д.

З цягам часу, аднак, як ужо было сказана, адносіны змяніліся ў некарысць палякаў. Быў заключаны рыжскі трактат, які раздзяліў Беларусь паміж Польшчай і Савецкай Расіяй.

У гэтым часе беларускія палітыкі мелі шырокія палітычныя аспірацыі. Імкнуліся яны стварыць вялікую незалежную дзяржаву, якая аб'ядноўвала б усе этнаграфічныя часткі беларускіх земляў. Таму не здзіўляе тое, што не здавальнялі іх ні ўступкі бальшавікоў, якія яны праявілі ў адносінах да беларускай мовы і культурна-асветніцкіх спраў, ані нават абвяшчэнне незалежнасці ў шчыльнай сувязі з Савецкай Расіяй. Польшча, звязаная рыжскім трактатам, не магла браць пад увагу беларускія нацыянальныя аспірацыі ў такіх размерах, якія адпавядалі б беларусам. З увагі на неразуменне важнасці гэтага пытання сеймавай большасцю, а таксама ўрадам, Польшча не магла даць беларусам нават такіх магчымасцей, якія дала беларускаму руху Савецкая Расія, тым болей, што пачала яна прымяняць у беларускай палітыцы дэмагагічныя заклікі, ведаючы, што Польшча не ўстане іх рэалізаваць.

У выніку прынятых рыжскім трактатам абавязанняў, польскі ўрад не мог на сваёй тэрыторыі талераваць той беларускі элемент, які інспіраваў антыбальшавіцкія паўстанні. Гэтым тлумачыцца шэраг арыштаў і інтэрнаванняў сярод беларускіх дзеячоў. З другога боку, некаторыя рэпрэсіі мясцовых польскіх уладаў, напрыклад, устрыманне друку беларускіх часопісаў, закрыццё школы ў Гародні, выклікалі новыя расчараванні сярод беларускіх дзеячоў.

Найбольш дагэтуль прыхільна пастаўленыя да польскай дзяржаўнасці беларусы прыйшлі да вываду, што прынамсі часова не могуць разлічваць на падтрымку з польскага боку.

(Працяг будзе)

„ТУТЭЙШЫЯ" - ТУТ

Семдзесят гадоў таму назад Янка Купала напісаў трагікамедыю „Тутэйшыя", у якой па-майстэрску прадставіў бяду нашага народа — нацыянальны нігілізм і востра асуджае прыстасаванства да розных улад многіх „тутэйшых". На працягу многіх гадоў твор гэты быў непрыдатны ў пабудове сацыялізму і камунізму. Але цяпер, у час нацыянальнага адраджэння ў БССР, зноў вярнуўся на сцэну. У апошні перыяд многія беларускія тэатры ўзяліся ставіць прызабытых „Тутэйшых". Адным з іх з'яўляецца Гродзенскі тэатр лялек, які і прывёз гэты спектакль у пастаноўцы Мікалая Андрэева. На Беласточчыну тэатр запрасіла Галоўнае праўленне БГКТ. Своеасаблівыя вобразы стварылі маладыя артысты з Гародні. „Тутэйшыя" ў іх лялькі, якімі акцёры-аніматары і акцёры-вядучыя перакідаюцца, быццам „вялікія свету" — беларусамі. Артыстаў на сцэне было ўсяго чацвёра: Тамара Лабар, Віктар Шалкевіч, Юры Мінко ды Іван Цімохін. Усе яны выдатна множыліся, ствараючы на сцэне багатую панараму персанажаў і падзей. Не часта здараецца пабачыць ды паслухаць такое майстэрства акцёраў, якія ўвасабляюцца амаль адначасова ў некалькі сцэнічных постацяў. Вельмі цікавымі былі трагічна-смяшлівыя сцэны, тэмп падзей — гарачы, такім чынам атрымалася іскрыстае відовішча, якое прадстаўляе актуальныя цяпер справы для нашага асяроддзя.

На вялікі жаль, у нас цяпер халодныя адносіны да тэатральнага мастацтва. Спектакля гродзенцаў мала хто чакаў на Беласточчыне. 20 красавіка г.г. „Тутэйшыя" мелі быць пастаўлены ў Гайнаўскім доме культуры, аб чым было ўжо вядома больш двух тыдняў да гэтага. Аднак, ахвотных паглядзець не знайшлося (зрэшты, не першы ўжо раз у Гайнаўцы на беларускі спектакль людзі не ідуць чамусьці, ды нават з ліцэя, які завецца беларускім). У такім разе тэатр лялек завітаў неспадзявана суботнім вечарам у вясковы клуб у Арэшкаве. Вядома, што пры такіх крызісных варунках усё не выйшла так, як трэба. Клуб на пастаноўку поўнага спектакля быў замалы. Адбылася своеасаблівая сустрэча вяскоўцаў з цікавай лялечнай пастаноўкай „Тутэйшых", якая разбавіла гледачоў.

На другі дзень у нядзелю трагічна-смяшлівыя сцэны поўнасцю былі паказаныя ў Рыбалах. Тут ужо атрымалася лепш: большая зала, больш гледачоў і лепш падрыхтаваная сустрэча. Гледачы ў Рыбалах сцвердзілі, што такога цікавага мастацкага выступлення тут яшчэ не было. Таму стараліся, як маглі, саграваць гасцей бурнымі воплескамі, а пасля смачнай вячэрай. З прыкрасцю ў пазнейшай беларускай перадачы пачулі ад аднаго гродзенскага акцёра, што ў

ЭЛІЗА АЖЭШКА Ў СЁННЯШНІМ ГРОДНЕ

Гродна — горад, у якім ад 1869 да 1910 года жыла Эліза Ажэшка. Любімым месцам яе працы і адпачынку былі наднёманскія вёскі — Панямонь, Лунна, Міневічы, Багатырэвічы, Свіслач. У Гродне пастаўлены ёй помнік, адкрыта пастаянная экспазіцыя, прысвечаная яе памяці, даглядаецца яе магіла, яе імем названа вуліца... Гродна рыхтавалася ўрачыста правесці святкаванне 150 гадоў ад дня нараджэння сваёй славутай жыхаркі.

У арганізацыю свята ўключыліся Гродзенскае аддзяленне Савецкага фонду культуры, аддзел культуры абласной і гарадской радаў, кафедра польскай філалогіі Гродзенскага універсітэта, Саюз пісьменнікаў, Таварыства аховы помнікаў, польскае таварыства, Гродзенская абласная бібліятэка імя Я. Ф. Карскага.

24 мая студэнты і працаўнікі універсітэта пад кіраўніцтвам загадчыка кафедры польскай філалогіі дацэнта Святланы Мусіенка арганізавалі літаратурную сустрэчу, прысвечаную жыццю і творчасці пісьменніцы. Адной з дакладчыц была прафесар Галіна Бурштыновіч з Кракава. На запрашэнне Саюза пісьменнікаў прыбыла група літаратараў з Мінска, з Польшчы быў запрошаны Аляксандр Амільяновіч.

Абласная бібліятэка выдала спецвыпуск газеты „Хвала і слава“ — методыка-бібліяграфічныя матэрыялы да літаратурнага свята Э. Ажэшкі, апрацаваны Людмілай Шагун. Гэта бібліятэка працягвае выпуск метадычных рэкамендацый з серыі „Шануем нашых землякоў“, якія былі ўжо прысвечаны Ф. Скарыне, Ф. Багушэвічу, Я. Карскаму. Бібліятэка да слаўнага юбілею прапанавала правесці Ажэшкаўскія чытанні, афармленне кніжных выстаў, правядзенне гутарак, святаў, літаратурных вечароў, завочных экскурсій па славутых мясцінах жыццёвага і творчага шляху пісьменніцы, кніжны кірмаш „З павагай да кожнай нацыі“, агляд літаратуры „Люд Наднёманскага краю ў творах Э. Ажэшка“, цыкл гутарак „Сябры Э. Ажэшка“, „Творы Э. Ажэшка ў кіно“, пасяджэнне літаратурна-музычнай гасцёўні „Хвала і слава Элізе Ажэшка“, агляд выданняў „Пазнаёміцца ўпершыню — рэдкая кніга і прыжыццёвыя выданні“, паэтычны вянок гродзенцаў „Хвала і слава“.

Святкуе вуліца Ажэшкі, на якой знаходзіцца яе Дом-музей, а пры ім сціплы помнік з надпісам „Elizie Orzeszkowej“. Сёння памянялі на ім дошку на новую, з чорнага граніту. Захавалася студня ў былым маёнтку Ажэшкаў пад Скідзелем — Таварыства аховы помнікаў стварыла пры дапамозе архітэктара мемарыяльны знак...

Эліза Ажэшка пакінула свой след на Гродзеншчыне, так, як і гэтая зямля свой адбітак у яе творах. У „Баладзе пра Элізу Ажэшка“ А. Цыхун так бачыць яе:

У засені дрэў — домік Ажэшкі
Сваёй белізною прыцягвае зрок.
Людзей з наваколля вялі сюды сцежкі —
У ім Цётка была і з Кушлян Бурачок.
Жыла ў ім за світальнаю птушкай,
Зязюля адкоўвала вёсны гадоў.
А Нёман, як бацька, туліў к сабе, гушкаў,
Пад шум ціхіх хваляў, пад звон жаўрукоў.
Жыццё прысвяціла пакрыўджаным лёсам
І простаму люду любоў аддала.
Тут шлях свой спыніла ў світанні бялёсым;
Адсюль на спачынак свой вечны пайшла...

Міра Лукша

рыбалаўскім клубе было холадна. Справа ў тым, што вясковы клуб не можа прафесійным артыстам замяніць тэатральны будынак.

Затое ў панядзелак 22 красавіка госці выступілі на сцэне Беластоцкага тэатра лялек (ужо вядомай ім) і поўнасцю прадэманстравалі сваё майстэрства. Шкада толькі, што не назбіралася нават сотні чалавек публікі. Чаму? Мала было рэкламы, часта ў такіх выпадках кажуць. Быць можа, але ці напэўна прычына ў рэкламе? У беларускіх перадачах па радыё некалькі разоў інфармавалася аб гэтым спектаклі, а плакаты былі ў асяроддзі беластоцкіх студэнтаў. Значыць, дажыліся мы да таго, што не ведаем нават, што такое „Тутэйшыя“. Гэта ж мы, даражэнькія беластаччане, не звыклі ў тэатр хадзіць. Можа таму ў нашым жыцці шмат бывае трагічна-смяшлівых сцэн.

Нашую рэпутацыю паправіў Бельск-Падляшскі. У Бельскім доме культуры тэатр лялек з Гародні 23 красавіка паказаў двойчы „Тутэйшых“. Днём спектакль паглядзелі ўсе вучні і настаўнікі з ліцэя імя Браніслава Тарашкевіча, а вечарам многія іншыя бяльчане. Пахвала належыцца працаўніцы ГП БГКТ у Бельску Анне Бжазоўскай, якая патрапіла сабраць на другі спектакль дзве сотні гледачоў. Значыць, калі захочацца — можна зрабіць усё паспяхова.

На заканчэнне ціснуцца ўласныя думкі пасля пабачаных „Тутэйшых“. Чаму нам, тутэйшым, так не хочацца стаць народам, не жадаем быць гаспадарамі на сваёй зямлі? Вечна спадзяемся на кагосьці. А чаго спадземся? Як жа многа ў нас Зносакаў развялося. Тым, хто не ведае драматычнага твора Янкі Купалы, паведамляю, што Мікіта Зносак — дзеючая асоба ў „Тутэйшых“, якая ўвесь час старалася прыстасавацца да новых палітычна-эканамічных сітуацый. Так нідзе не прыстасаваўся і знасіўся. А нам патрэбныя Здольнікі, якія ведаюць, кім быць і што рабіць, нятледзячы на тое, з якога боку вецер дзьме. Дакуль мы будзем „тутэйшымі“?

В. Хрысцінін

Піражкі з макам

ГОРА АД БЯСПАМЯЦТВА

У кожнага народа свае героі і плакальшчыкі. У нас віртуозам усхліпу з'яўляецца Віктар Швед. А вяршыняй гэтага дзеяння, несумненна, трэба лічыць горкае рыданне „О, Беласточчына-Айчына!“ (у сёлетнім „Беларускім календары“).

Тут адзін жах і сканчэнне свету. Народны Плакальшчык, пахілены над спруцянелым целам уласнага Народа, праклінае наша жудаснае стагоддзе і, заплыўшымі ад слёз вачамі, крыўдліва лыпае на нашых уладароў-прыгнятальнікаў, якіх мы няспынна мянялі (дзіўны фенамен: не пан мяняе раба, а раб пана). Перад кім мы тады добраахвотна гнулі спіны? Аказваецца, пачалі мы нявольніцкую працэдуру пад свіст нагаек яго сіяцельства варшаўскага губернатара. „Былі мы ў прывіслінскім краі“, — адкрывае жахлівую гісторыю наш праваднік па айчыннай зямельцы. А чаго ж ты, сынок, сюды запёр? Уцякаў ад настаўнікаў сваіх?

Далей па штампе. Як кайзер, дык супастат (хай яму гікнецца), як бальшавікі, дык нечаканыя „вызваліцелі“. Чаму нечаканыя? Ці ж не ты, золатка, славіў гістарычны сігнал „Аўроры“?

З Другой Рэчыпаспалітай абыйшоўся плакун далікатна (ні бэ, ні мэ), з яе заменніцай, савецкай вобласцю (чаму ў адзіночным ліку?), таксама. Затое ўсыпаў Гітлеру. Ну і добра, бандыт з бандытаў. Але чым цябе, казанскі сірата, пакрыўдзіў маніфест ПКВН? Зямелькай? Прымусіў скончыць тры факультэты? Выгнаў у людзі?

Віктар Мікітавіч, нешта дрэннае здарылася з тваёй памяццю. З пэнэраўскай акупацыі махнуў ты ў Чацвертую Рэчыпаспалітую (а што з Трэцяй? дыялектычны скачок?) і раптам чуеш, „што ты тут толькі госць нібыта“. Чаму „нібыта“? І адкуль здзіўленне? Ці ты марыў аб Чацвертай Найяснай? Ці ў падняволены час сігаў праз плот, спаў на пенапласце, клаўся пад танкі Ярузельскага? А мо і ад цябе, як ад заразнага Барскага, шарахаліся на другі бок сталічных вуліц сябры-аднапалчане?

Гора ад розуму! — сказаў паэт. Гора і ад бяспамяцтва, — дабаўляю я,

Сідар Макацёр.

P.S Нядаўна Зялёнае Сонейка кінула кліч: „Выцірайце, хлопчыкі, слёзы, бярыцеся за дубовыя палкі!“ Ой, не ўсе, не ўсе. Калі патрэбны героі, дык і аплакваць іх павінен нехта. Абы з натуральным надрывам.

С. М.

Пленум у Гайнаўцы

(Працяг са стар. 1)

моладзі. Усе беларускія арганізацыі павінны дабіцца ў Кураторыі ўвядзення ў праграмы выхавання ў прадшколлях і школах элементаў беларускага фальклору і культуры. Сяргей Харкевіч заўважыў, што адміністрацыйны загад не вырашыць справы выхавання ў нацыянальным духу. Да гэтага трэба людзей, якія маюць душу і не баяцца карыстацца існуючымі магчымасцямі.

Іншая справа, якая надта падкрэслівалася ў дыскусіі, гэта грызня ў верхніх эшалонах беларускіх дзеячоў. Успамянуты ўжо Сяргей Харкевіч заявіў, што татальную крытыку БГКТ гайнаўскія актывісты ўспрымаюць з крыўдай. „Прывязіце гэтых крыкуноў, — заклікаў, — у Гайнаўку, хай пабачаць нашу дзейнасць, а можа тады апамятаюцца і памяняюць свае адносіны да Таварыства“. Янка Хіліманюк, які ўдзельнічае ў працы Рады беларускіх арганізацый, заўважыў, што зараз наглядаецца спаборніцтва паміж імі за тое, хто з іх мацнейшы. З гарыччу аб канфліктах, якія раз'ядноўваюць наша асяроддзе і выліваюцца на старонкі „Нівы“, гаварыў Васіль Сакоўскі.

— У чым у чым, але ў сварцы то мы майстры, — сканстатаваў Мікалай Бушко. Гайнаўскія дзеячы БГКТ з непакоем глядзяць на паводзіны беластоцкіх правадыроў і жадаюць ім як найхутчэй апамятацца і паяднацца для супольнага дабра.

В. Луба

Што і чаму?

(Працяг са стар. 4)

най інфраструктуры нашага Беластоцкага краю.

У сувязі з намеранай ліквідацыяй ваяводстваў ды заменай іх у дванаццаць вялікіх рэгіёнаў Польшчы, упаўнаважаныя Рады Міністраў д-р Лешак Мажэўскі і Юзаф Бажышкоўскі сустрэліся ў Беластоку 14 мая з кіраўнічымі дзеячамі Рады беларускіх арганізацыяў і Беларускага дэмакратычнага аб'яднання для кансультацыі праекта ўтварэння рэгіёна Падляшша. У гутарцы акцэнтавалася неабходнасць захавання беларускага субрэгіёна ў рамках сістэмы самаўправы, каб гміны з беларускім насельніцтвам маглі цалкам вырашаць пра свае справы нават у замежных кантактах, найперш гаспадарчага характару. У дыскусіі прынялі ўдзел Пятро Юшчук як старшыня Рады беларускіх арганізацыяў, Сакрат Яновіч як старшыня Беларускага дэмакратычнага аб'яднання, Віктар Стахвюк як каардынатар Краёвай управы, Славамір Іванюк як паўнамоцны Тэрытарыяльнай рады Аб'яднання ў Бельску, Ян Максімюк. Антон Міранович і інш.

Сакрат Яновіч

Нараджаецца БЕЛАРУСКІ РАБОЧЫ РУХ

(Працяг са стар. 1)

мітынгу, які прадаўжаўся 11 гадзін (ад 9.00 да 20.00), прысутнічала звыш 100 тысяч людзей. Былі прыняты некаторыя дакументы, сярод якіх: 1. Пагадненне аб запачаткаванні перамоваў з урадам. 2. Патрабаванне аб атрыманні сталага памяшкання страйкама г. Мінска. 3. Патрабаванне аб скліканні пазачарговай сесіі ВС БССР.

Пасля 10 красавіка пачаліся перамовы прадстаўнікоў рабочых з урадам і Прэзідыумам ВС БССР. 12 красавіка мінскі страйкавы камітэт канчаткова сфармуляваў свае патрабаванні ў адрас Вярхоўнага Савета і ўрада БССР. У сацыяльным плане: павышэнне зарплат, пенсій і стыпендый ды ўзроўню кампенсацый прапарцыянальна росту дзяржаўных цэн; скасаванне пяціпрацэнтнага (гарбачоўскага) падатку на продаж усіх відаў тавараў і на паслугі. У агульнаэканамічным і палітычным плане: 1. Неадкладна распачаць выкананне Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце БССР. Прыпыніць выплаты з рэспубліканскага ў саюзны бюджэт, перадаць маёмасць саюзнага падпарадкавання ў рэспубліканскую ўласнасць, забяспечыць вайсковую службу прызыўнікоў з Беларусі на тэрыторыі Рэспублікі. Не падпісваць саюзную дамову да прыняцця Канстытуцыі суверэннай Беларускай рэспублікі. 2. Тэрмінова распрацаваць праграму выхаду з крызісу, якая ўлічвала б суверэнітэт Рэспублікі. 3. Неабходна ўвесці прыватную ўласнасць на зямлю ўсім, хто пажадае працаваць на ёй. 4. Дэпартызаваць усе дзяржаўныя структуры на тэрыторыі Рэспублікі, у тым ліку вывесці парткамы з прадпрыемстваў. 5. Неадкладна нацыяналізаваць маёмасць КПБ-КПСС, выкарыстоўваючы яе дзеля выканання праграмы перасялення пацярпелых ад Чарнобыльскай катастрофы, дзеля патрэбаў адукацыі і аховы здароўя. Неадкладна скасаваць усе прывілеі партыйна-дзяржаўнай наменклатуры. 6. Неадкладна спыніць кантроль КПБ-КПСС над тэлебачаннем, радыё, прэсай, друкарнямі; прадставіць усім палітычным сілам Рэспублікі роўныя магчымасці ў карыстанні дзяржаўным радыё, тэлебачаннем, друкарскімі сродкамі. 7. Скараціць на 1/3 колькасць дзяржаўнага апарату. *Дзеля выканання пералічаных вышэй патрабаванняў неадкладна склікаць пазачарговую сесію Вярхоўнага савета БССР. У выпадку нязгодльнасці або нежадання Вярхоўнага Савета выканаць патрабаванні, прыняць рашэнне пра яго самароспуск і новыя выбары на шматпартыйнай аснове.*

„Наша апошняя зброя — усеагульная палітычная забастоўка". Фота Алеся Крыштаповіча.

Перамовы страйкуючых з прадстаўнікамі ўрада ў ВС аказаліся безвыніковымі. 23 і 24 красавіка ў Мінску зноў пачаліся страйкі. Страйкавыя камітэты ўзніклі таксама ў Магілёве, Брэсце, Слуцку, Жодзіне, Лідзе, Жлобіне, Маладэчне, Гомелі, Оршы.

Надзвычай рэзкі характар набыў пратэст рабочых Оршы: 24 красавіка а 17 гадзіне рабочыя перакрылі рух на трох станцыях аршанскай чыгункі. Орша — адзін са стратэгічных чыгуначных вузлоў у саюзным маштабе. Зусім рэальнай была перспектыва прымянення сілы ў адносінах да страйкуючых і, магчыма, кровапраліцця. Пасля медыяцыі прадстаўнікоў мінскага страйкама блакада чыгункі была знята. Міліцыя і ОМОН (такое савецкае ZOMO, толькі намнога страшнейшае) не ўступілі ў акцыю.

Красавік 1991 года для Беларусі — гэта не толькі 5-я ўгодкі Чарнобыля і штораз большае ўсведамленне жудаснай перспектывы народа, пакрытага радыеактыўным попелам, але

Орша, 25 красавіка 1991. Фота Уладзіміра Панады.

й час кволай надзеі на будучыню, на змены ў ёй, на сапраўднае адраджэнне, на выхад з пачварных заціскаў махіны нявольніцтва і прыгнёту. Супроць камуністаў паўстала рэальная сіла — рабочы рух („гегемон камуністычнага грамадства", як казалі тыя ж камуністы). Надзею тую дае факт, што стыхійны сацыяльны пратэст зараз жа пераўтвараецца ў арганізаваную сілу, якая бачыць непасрэдную сувязь паміж пустымі паліцамі ў крамах і сістэмай камуністыч-

СВЯТЫЯ БЕЛАРУСКАЙ ЗЯМЛІ

СВЯТАЯ ЕФРАСІННЯ ПОЛАЦКАЯ

Асноўныя крыніцы да біяграфіі святой Ефрасінні Полацкай — асветніцы беларускіх зямель — мы знаходзім у яе „Жыцці", арыгінальным помніку старабеларускай літаратуры. Створаны быў ён невядомым аўтарам у Полацку на мяжы XII-XIII стагоддзяў. „Жыціе Ефрасінні Полацкай" дайшло да нас у шасці рэдакцыях, прадстаўленых болей чым 100 спісамі, самы даўні з якіх належыць да XVI ст. Многа гэтых спісаў захоўваецца ў Публічнай бібліятэцы імя Салтыкова-Шчадрына ў Ленінградзе.

Святая Ефрасіння Полацкая нарадзілася ў сям'і князя Святаслава-Георгія, малодшага сына Усяслава Чарадзея (1044-1101). Пры Усяславе і Святаславе Полацкае княства дасягнула свайго найвышэйшага развіцця. У гэты час быў пабудаваны Сафійскі сабор, трэці такі храм на ўсходнеславянскіх землях, які сімвалізаваў роўнасць Полацка з Кіевам і з Ноўгарадам.

Будучую асветніцу Беларусі бацькі назвалі старажытным полацкім імем Прадслава. Бучылася Прадслава ў школе пры Сафійскім саборы і на княжым двары. Княжацкая дачка мела шырокі доступ да кніг. Ужо ў бацькоўскім доме Прадслава магла чытаць рэлігійную і свецкую літаратуру. Як гаворыць яе „Жыцце", слава аб прыгажосці і адукаванасці Прадславы разнеслася „по всем градам", і ў Полацк да князя Святаслава-Георгія зачаліся сваты. Аднак супраць волі бацькоў Прадслава падаецца ў манастыр, дзе ігуменняй была яе цётка, удава па князю Раману Усяславічу. У гэтым манастыры Прадслава пад імем Ефрасінні прымае пострыг.

Гэта быў эфект любові зяўны да Бога, што з малых гадоў жыла ў сэрцы дзяўчынкі. Яшчэ ў юнацтве Ехрасіння не магла не чытаць творы багасловаў, якія лічыліся „айцамі царквы" — Іаана Златавустага, Грыгорыя Багаслова, Васілія Кесарыйскага, Яфрэма Сірына,

Іаана Сінайскага і іншых. Ефрасіння Полацкая вывучала таксама гісторыю свайго народа. Знала яна „Аповесць мінулых гадоў" Нестара, візантыйскія і рускія хронікі і летапісы.

З „Жыцця" вынікае, што Прадслава пайшла ў манастыр у дваццаць гадоў. Калі прыняць за прыкладную дату яе нараджэння 1110 год і звязаць пострыг з падзеямі 1129 года, найбольш верагодна, што яна стала манашкаю ва ўзросце каля 19 гадоў. Святая Ефрасіння ў Полацкім манастыры правяла цэлае сваё жыццё. Ефрасіння займалася таксама асветніцкай дзейнасцю. „Жыцце" апавядае, што, пастрыгшыся ў манашкі, Ефрасіння з дазволу полацкага епіскапа Ільі пасялілася ў Сафійскім саборы ў келлі і „нача книгы писати своими руками". У гэтым памочніцамі Ефрасінні былі яе сёстры: родная Гардзіслава (у манастве Еўдакія) і стрыечная Звеніслава (у манастве Еўпраксія), якія трапілі ў манастыр па яе намове. З „Жыцця" можна зразумець, што перапісаныя Ефрасінняй кнігі ішлі ў розныя праваслаўныя цэрквы і на продаж. Атрыманыя з гэтага грошы раздаваліся бедным.

На схіле жыцця святая Ефрасіння вырашыла зрабіць паломніцтва ў Ерусалім. З сабою асветніца ўзяла сваю

най улады. Улада можа ігнараваць БНФ („групку экстрэмістаў“), але не можа ігнараваць масавы рабочы супраціў. Яго можна на нейкі час прыпыняць, скарыстоўваючы ўсе напрацаваныя дзесяцігоддзямі бальшавіцкія штучкі і прыёмы, але ніколі — задушыць. Справа ў тым, што мінскія рабочыя — гэта зусім не дэзарыентаваны натоўп, на што ўсё разлічвалі камуністы, а і некаторыя актывісты БНФ, што грэх скрываць, меркавалі аб іх нейк падобна. Па-першае, страйкі і мітынгі прайшлі надзвычай арганізавана і мірна (ніяк нельга было западозрыць рабочых у „авантурніцтве“, „хуліганстве“ і г.п.). Па-другое, эфектыўнасць рабочай арганізаванасці была сапраўды ашаламляючая (майма тут на ўвазе, што ўсё пачалося з нуля, аніякіх Куроняў і Міхнікаў беларускія рабочыя перад гэтым не мелі). Па-трэцяе, ступень „палітызаванасці“ беларускіх рабочых не такая ўжо малая. Яны выйшлі на вуліцы, з галавой акунуўшыся адразу ў палітыку, але тут жа і схапілі арыенціры. Арыенціры тыя ўжо былі, іх два гады пакутліва выпрацоўваў Беларускі народны фронт „Адраджэнне“. Яго праца не прапала дарма. Сведчаць аб гэтым прыведзеныя вышэй патрабаванні рабочых. Яны, несумненна, максімалістычныя, але тым выразней адцяняюць той разрыў, які ўзнік між партыйна-бюракратычным кіраўніцтвам камуністычнай сістэмы і народнымі масамі. Даверу няма і не будзе. Тут як бы абрываецца вонкавае падабенства паміж беларускім пратэстам з красавіка 1991 года і польскім салідарніцкім рухам 1980—1981 г.г. У іншым, зусім іншым кантэксце ўсё гэта адбываецца.

Што наперадзе? Наперадзе праблема аб'яднання беларускага рабочага руху ў незалежныя прафсаюзы. Гэта, мабыць, адбудзецца яшчэ ў чэрвені. А яшчэ 21-22 мая — сесія Вярхоўнага Савета. Будучы ў Мінску, я прысутнічаў 6 мая на пасяджэнні гарадскога страйкавага камітэта. Праводзіліся выбары рады страйкама і абмяркоўвалася тактыка на час сесіі ВС. Калі патрабаванні рабочых не будуць унесены на разгляд ВС, 22 мая Мінск зноў застрайкуе. У страйкавым камітэце — прадстаўнікі ад звыш 100 заводаў і прадпрыемстваў, на якіх працуе каля 150 тысяч людзей. На вышэй згаданым рабочым пасяджэнні прысутнічала каля 70 паўнамоцных ад заводскіх страйкамаў. Бадай ці не палова з іх — маладыя рабочыя, 20-30 гадоў. Выступленні і рэплікі кароткія, змястоўныя. У час перапынку перакур, людзі пагуртаваліся ў невялікія групкі, дыскутуюць.

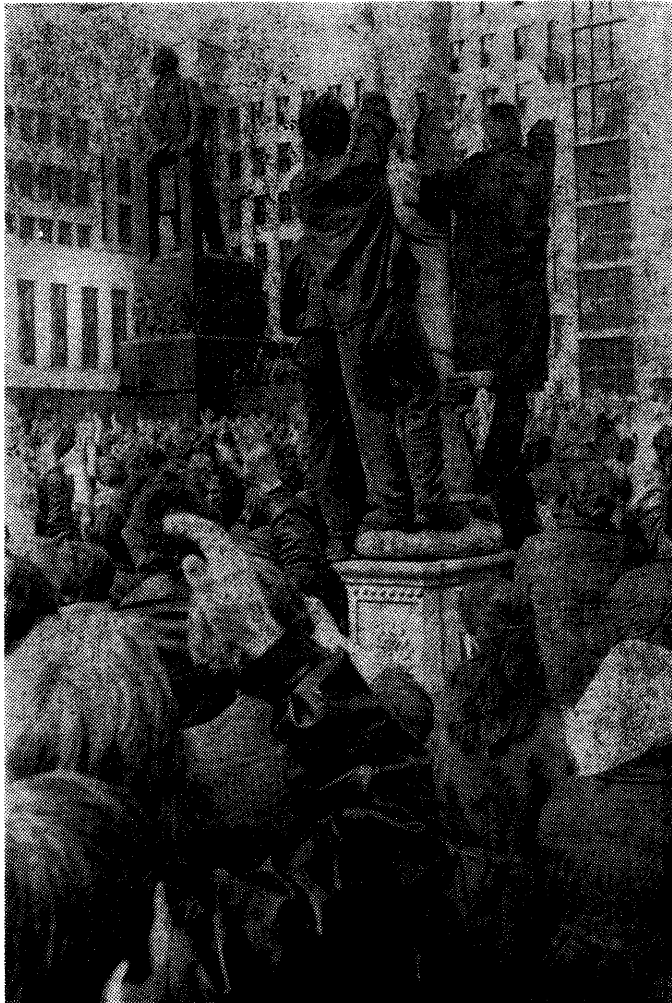

Мітынг перад Домам урада на плошчы Леніна.
Фота Алеся Крышталовіча.

Высновы падобныя — камуняцкаму ладу настаў канец.

А лідэры? С. Антончык, Г. Быкаў, Г. Мухін — людзі надзвычай разважлівага, я б сказаў, нават светлага розуму. Аніякіх памкненняў да харызматычнага правадырства, да папулістычнай эфектнасці. Я, ты, ён і ўсе мы — рабочыя, у нас адно жыццё і праблема, і розум у нас аднолькавы. Я меў гонар пагутарыць з імі прыватна, перад сходам страйкама і дзень пазней, калі збіралася рада страйкама. Ці рабочы рух (у перспектыве — незалежныя прафсаюзы) возьме на сябе і цяжар палітычнага змагання за перамены ў Рэспубліцы? Не, польскі варыянт, хутчэй за ўсё, стасавацца на Беларусі не будзе. Прафсаюз павінен астацца прафсаюзам, са сваімі мэтамі і метадамі дзеяння. Дык што будзе той палітычнай сілай, якая спадзяваннем людзей надасць адпаведны кірунак? Распрацоўваецца ідэя Грамадзянскага форума („чэшскі варыянт“) як шырокай палітычнай апазіцыі існуючаму ладу. Адносіны паміж рабочымі і інтэлігенцыяй? Ці сапраўды камуністам удалося ізаляваць ад сябе гэтыя групы? Не, страйкавы камітэт пачынае фармаваць камісіі экспертаў, у якіх патрэбны будзе прафесійны інтэлект, таму рабочы рух якраз і спадзяецца на дапамогу інтэлігенцыі...

Інтэлігенцыя, калі яна ўвогуле на Беларусі існуе, не можа падмануць гэткае спадзяванне. Хаця б таму, што гэта, мабыць, апошні шанц, каб адкупіць сваю віну перад сваім народам...

— Я па паходжанні рускі, але 38 гадоў пражыў на Беларусі, — сказаў мне Г. Мухін. — Зараз адчуваю як беларус. Мы ёсць народам, які мае сваю адметную культуру, якога не ўдалося растаптаць у гразі. Мы пераможам.

Ян Максімюк

стрыечную сястру Еўпраксію і брата Давыда. У гэтым нялёгкім падарожжы яны сустрэліся з візантыйскім імператарам Мануілам Комнінам, які запрасіў іх у Канстанцінопаль. Наведаўшы там храм св. Сафіі і набыўшы залатое кадзіла, полацкія паломнікі паехалі далей і ўвесну 1173 года дасягнулі Ерусаліма. Захварэўшы ў дарозе, 23 мая таго ж года Ефрасіння памерла і была пахавана ў ерусалімскім манастыры св. Феадосія. Цела св. Ефрасінні выкупілі манахі ад султана Саладзіна ў 1187 годзе і перавезлі яго з Блізкага Усходу ў Кіеў. Манахі зляжылі мошчы ў Кіева-Пячэрскай лаўры. Яшчэ пры жыцці епіскапа Дзіянісія (1167-1187) адбылася яе кананізацыя, хаця ў Расійскай праваслаўнай царкве святасць Ефрасінні афіцыйна была прызнана толькі ў 1547 г. на Маскоўскім саборы. У 1910 годзе астанкі славутай асветніцы даставілі ў Полацк, у заснаваны ёю Спаскі манастыр. Савецкія ўлады ў 1922 годзе гэтыя мошчы адправілі ў Маскву на выстаўку, а потым у Віцебскі краязнаўчы музей. На год раней з манастыра былі рэквізаваны ўсе каштоўнасці і сярод іх срэбная

рака, у якой ляжалі мошчы Ефрасінні. Сам манастыр зачынілі ў 1928 годзе.

Спаскі манастыр быў адноўлены ў часы нямецкай акупацыі, а мошчы Ефрасінні вярнуліся ў Полацк. Варта дадаць, што цяпер астанкі святой Ефрасінні захоўваюцца ў Спаскай царкве Спаса-Ефрасіннеўскага манастыра ў Полацку, які ў 1953 годзе быў закрыты камуністычнымі ўладамі. Мабыць, па малітвах святой асветніцы беларускіх зямель, Праваслаўная царква ў 1988 годзе атрымала назад Спаскі манастыр з мошчамі святой Ефрасінні Полацкай. Дзень памяці святой Царква адзначае 5 чэрвеня (23 мая па старому стылю).

З імем св. Ефрасінні непасрэдна звязаны славуты крыж — шэдэўр старабеларускага ювелірнага мастацтва. Аўтарам яго быў Лазар Богша. Крыж паўстаў па заказу Ефрасінні для Спаскага манастыра ў 1161 годзе. Служыў ён для захавання атрыманых ігуменняй з Канстанцінопаля і Ерусаліма святых рэліквій.

Пасля смерці св. Ефрасінні крыж Лазара Богшы знаходзіўся ў Спаскім манастыры. На мяжы XII-XIII стагоддзяў яго вывезлі з Полацка смаленскія князі. Крыж захоўваўся ў іх да пачатку XVI стагоддзя, пакуль вялікі князь Васіль III пасля захопу Смаленска (1514) не забраў рэліквію ў Маскву. Крыж вярнуў у Полацк у 1563 годзе цар Іван Грозны, просячы дапамогі полацкай святой. У Спаскай царкве ён пралежаў да 1921 года. У гэтым годзе крыж быў рэквізаваны камуністамі. У 1928 годзе перадалі яго Беларускаму дзяржаўнаму музею ў Мінску, а потым у Магілёў. Унікальны твор Лазара Богшы — крыж Ефрасінні Полацкай — загінуў у час другой сусветнай вайны.

Антось Мірановіч

ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

НЕПАТРЭБНЫ НІКОМУ

Знаёмыя бачаць мяне як вясёлага мужчыну, а мне сапраўды сумна. Аднак заўсёды жартую і часта смяюся. Калі сяджу адзін дома, ледзь не плачу.

Што я добрага бачыў у сваім жыцці?.. Бацька — п'яніца. Нас было васьмёра — чатыры сястры, тры браты і я. Маці ледзь магла нас так-сяк апрануць і пракарміць. Аднак дасыта мы не маглі наесціся ні бульбы, ні хлеба. Зямлі сваёй было мала. Хадзілі мы на заробкі да багацеяў. Наймалі нас пасвіць жывёлу, жаць жыта. За гэта давалі бульбу і збожжа, часам трохі ільну на вопратку.

Як толькі сёстры падраслі, бацька намагаўся хутчэй выпхнуць іх з дому. Найстарэйшая Надзя выйшла за ўдаўца, які меў ужо трох жонак. Усе памерлі ад таго, што біў і галадам марыў. Нядоўга мучылася і Надзя. Праз год памерла ад пабояў з ненароджаным дзіцём.

Да Ніны, Настулі і Касі ніхто не сватаўся, і бацька часта бурчэў, каб хутка выйшлі з дому. Як толькі маці заступалася, біў яе так, што аж траціла прытомнасць. Сёстры пайшлі служыць. Мой старэйшы брат не мог стрываць, што бацька здзекваецца з маці, і пачаў заступацца. Аднойчы пачалі біцца. Сцёпка паваліў бацьку, тады той сказаў, што заб'е яго соннага. Сцёпка выйшаў з дому. Пайшоў у маёнтак служыць.

Сярэдні брат памёр ад прастуды. Маці марнела ў вачах. Хутка звар'яцела. Уцякала з дому, ішла абы-куды, гаварыла і рабіла абы-што.

Успыхнула вайна. Маму застрэлілі немцы. Яна ішла дарогай, а насустрач маршыравала калона немцаў. Хацелі яе спыніць, а яна ўдарыла ў твар іх афіцэра. Бацьку забілі ў час паліцэйскай гадзіны, калі ішоў п'яны, спяваючы на ўвесь голас.

Астаўся я адзін. Не ведаю да сёння, што здарылася з маім братам і сёстрамі. Яны проста загінулі ў час ваеннай завірухі.

Пасля вайны я ажаніўся з дзяўчынай, якая была сіратой. Служыла ў багатага гаспадара. Цяжка нам было ўсё нажываць, але нажылі.

Марыся нарадзіла двое дзяцей. Я цешыўся, як раслі нашы хлопчыкі. Як старэйшы пайшоў у школу, мая каханая захварэла і памерла. Перад смерцю амаль год мучылася. У яе быў рак грудзей.

Я не жаніўся, хаця людзі сваталі мне жанчын і старэйшых дзяўчат. Баяўся, што дзяцей пакрыўджу.

Хлопцы добра вучыліся. Пасля заканчэння універсітэта пачалі працаваць у горадзе. Да мяне прыязджалі часта. Пасля пажаніліся і наведвалі штораз радзей. Часам прыязджалі самаходам, каб даў грошы, бо ім трэба на мэблю... Унукі таксама прыязджаюць па грошы. Даю. Няхай бяруць! У магілу не забяру.

Найгорш сябе адчуваю ў час свята. Сяджу адзін і думаю: як добра тым, у каго ёсць жонка! Можа, тады і дзеці ды ўнукі часцей прыязджаюць...

Да мяне на свята не прыехалі ні разу. Прасіў іх, а яны кажуць, што ім не аплоціцца. Запрашаюць мяне, а я думаю так: калі вам не аплоціцца ехаць да мяне, то чаго я паеду да вас?! Так сяджу адзін, нікому непатрэбны стары чалавек.

Ніхто не спытае, ці ты хочаш есці, ці ты добра сябе адчуваеш. Эх, сцеражы Бог ад такога жыцця!

Аўрора

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагая Сэрцайка! Я калісьці ехала на мора. У маім купэ сядзела вельмі сімпатычная жанчына. Мы з ёй пасябравалі ў доме адпачынку. Яна расказала мне шмат пра сваё жыццё. Жыла яна ў Варшаве. Мела мужа і дачку. Муж яе быў вайскоўцам і калісьці ў часе вучэння яго параніла ў галаву. Ад таго часу ён стаў рэнцістам, хаця было яму толькі сорак гадоў. Стаў чалавекам псіхічна хворым, бо ў галаве вытварыўся гуз, які ад часу да часу на нешта там націскаў і ў яе мужа тады была страшная дэпрэсія. Праўда, можна было яго пакідаць аднаго ў хаце і ісці на работу, але сямейнага жыцця ўжо не было, бо ён стаў не да жыцця.

Далей жанчына расказала мне, што ёсць у яе каханак, з якім пазнаёмілася калісьці ў санаторыі. Нібы сустракаюцца разы два ў год, бо дагаворваюцца сустрэцца, і гэтага ім хапае. Бо так наогул то ён жыве далёка ад Варшавы і сустракацца часцей яны не маюць магчымасці.

Я здзівілася. Усё ж такі мусіла гэта быць надзвычай моцнае каханне, калі сустракаюцца ўжо дзесяць гадоў па два разы ў год і надалей хочуць быць разам. Але што ж! Паспачувала я гэтай жанчыне, папешылася яе радасцю, што ўсё ж такі некага мае „да жыцця" і падумала сабе: „Маладзец яна! Ловіць з жыцця крыху радасці, але ж хворага мужа не кідае!" Мы сустракаліся на працягу гэтых двух тыдняў, калі былі ў доме адпачынку, і нам было разам добра.

О, іронія лёсу! Роўна праз шэсць гадоў я вярталася поездам з-над мора. Выйшла на калідор, каб закурыць папяросу. Каля суседняга акна стаяла тая ж жанчына і задуменна глядзела ў акно. Яна адвярнула галаву ў мой бок, нашы вочы сустрэліся і мы кінуліся ў абдымкі. Была гэта наша першая сустрэча пасля таго памятнага лета. Мы пачалі распытваць адна другую, што чуваць. Я вельмі добра памятала яе папярэдні расказ. І першае, што запыталася, то пра здароўе яе мужа. На жаль, не было ёй чым хваліцца. Муж з кожным днём пападаў у яшчэ страшнейшую дэпрэсію, а яна старэла. І тады я запыталася, а як жа ў яе выглядаюць справы з тым другім? Ці хаця сустракаюцца? Кажу, што, здаецца, ён жыў далёка ад Варшавы і сустракаліся вы толькі два разы ў год. А яна мне на гэта: „Што вы, ён жа працуе са мною!" Я кажу, што не, пэўна тады нехта іншы быў. Не, кажа, мы ж разам ужо больш пятнаццаці гадоў. Мне стала няёмка за яе, за тое, што яна ашукала мяне шэсць гадоў назад. Але жанчыне ў падобнай сітуацыі я магла дараваць усё. І я зрабіла выгляд, што проста гэтая справа прытупілася ў маёй памяці.

Але я ўвесь час думаю: „Навошта людзі маняць? Навошта было ёй ашукваць мяне, яна ж мяне амаль не знала? Мо баялася, каб хто не выявіў яе таямніцу? Аказваецца, сказала яна, яны са сваім каханым сапраўды выязджалі два разы ў год, каб пабыць разам, але на штодзень аціраліся адно аб другое. І ў яго была свая сям'я. А мо маніла таму, што проста ёй было ад гэтага лягчэй?...

Крыся

Крыся! Людзі заўсёды расказваюць, каб ім было лягчэй, ды, на жаль, не заўсёды праўдзівую версію. Напэўна, больш за ўсё яна баялася, што нехта пра гэта даведаецца, а пахваліцца хацелася. А гэта ж мог бы быць не толькі крах для яе жанатага каханка, але і страшны ўдар па яе хворым мужу.

Сэрцайка

ВЕР-НЕ ВЕР

Астроне! Сніцца мне, што я на вуліцы Складоўскай. Там стаіць нейкая карэта. З яе выходзіць княгіня. Туды ўкладаюць нежывога аленя. І тут жа мая суседка з суседам. Суседка кажа, што будзе пра гэта пісаць у газету. Нібы гэта тэатр. Дае мне білеты, але я не хачу. А потым ужо з гэтых білетаў зрабілася нейкая папера.

Марыся

Дарагі Астронку! Прашу цябе, як мага хутчэй разгадай гэты сон. Маёй сяброўцы, якая праз некалькі месяцаў выходзіць замуж, прысніўся такі сон. Быццам яна ў белай шлюбнай сукенцы і ў белых туфлях, ды толькі гэтыя туфлі не такія белыя-белыя, як сукенка. Увайшоў у пакой яе хлопец і яна кажа, што яе туфлі не надта белыя і што ў яе ёсць другія, зараз яна іх пашукае. Хлопец маю сяброўку супакоіў і адказаў, што яму гэта ні ў чым не перашкаджае. На гэтым яна прачнулася. Што гэты сон можа прадвяшчаць?

Ваша пастаянная карэспандэнтка

Марыся! Твой сон не надта добры. Ты ўбачыла на вуліцы карэту, і гэта абазначала б страту маёмасці. З яе выйшла княгіня, а ўлажылі нежывога аленя. Чакала цябе знаёмства і дружба з добрым, разумным, сумленным чалавекам (алень), але ж ён быў мёртвы... Той тэатр абазначае для цябе таксама нейкую некарысную сітуацыю ў адносінах з людзьмі. Можаш спадзявацца нейкага фальшу, тым больш, што і з білетаў зрабілася папера.

Наша пастаянная карэспандэнтка! Сон тваёй сяброўкі, здаецца мне, навеяны перадшлюбным чаканнем. І нічога страшнага, бадай, не абазначае. Можа, не надта выйдзе ў яе нейкае падарожжа (ці яны мелі кудысьці ехаць разам пасля шлюбу?), бо ўсё ж такі туфлі яе не былі занадта белыя, як яна б хацела. Але нічога страшнага не павінна яна спадзявацца.

Астрон

КУХОННЫЯ ПАРАДЫ

Соусы

ЗЯЛЁНЫ СОУС

На 4 лыжкі дробна пасечанай зялёнай пятрушкі, кропу, ці зялёнай цыбулькі трэба ўзяць 1 лыжку масла, 1 лыжку мукі, 1 шклянку адвару з гародніны ці булёну, паўшклянкі смятаны і соль.

Масла расцерці, перамяшаць з прасеянай мукой, развесці гарачым адварам. Хутка мяшаць, каб не атрымаліся грудкі. Тады ўліць у рэшту кіпячага адвару і закіпяціць. Зняць з агню, дадаць смятану і пасечаныя зялёныя дадаткі, соль.

Соус падыходзіць да курыцы, варанага мяса, варанай рыбы, яек і каш.

ПАМІДОРНЫ СОУС

На 3 лыжкі памідорнага канцэнтрату трэба ўзяць 20 дэкаў сэлера, 2 цыбуліны, 1 зубок часнаку, 1 лыжку масла, лаўровы лісток, соль, перац, цукар, 2-3 лыжкі пасечанай зялёнай пятрушкі.

Сэлер памыць, абабраць, спаласнуць, нарэзаць. Абабраць і нарэзаць цыбуліну, палажыць яе разам з сэлерам у каструльку, заліць гарачай вадой, пасаліць, дадаць лаўровы лісток. Калі ўсё зварыцца, працерці праз сіта. Абабраць і пасячы часнок, расцерці яго з соллю, палажыць у каструльку, дадаць працертую гародніну і памідорную пасту, закіпяціць. Зняць з агню, дадаць масла і пасечаную пятрушку, соль, перац і цукар.

Падыходзіць да мучных страў, яек і каш.

СОУС ПАЛЯЎНІЧЫХ

На 20 дэкаў пячурыц узяць 2 лыжкі масла, 10 дэкаў цыбулі, поўную лыжку мукі, лыжку памідорнай пасты, шклянку булёну, шклянку белага сухога віна, 3 лыжкі пасечанай зеляніны (зялёная цыбулька, базылія, эстрагон) і 3 лыжкі пасечанай зялёнай пятрушкі, соль, перац.

Абабраць цыбуліну, дробна пасячы яе, укінуць у каструльку з тлушчам, тушыць на невялікім агні, памешваючы. Тады дадаць пячурыцы, памытыя, ачышчаныя і дробна нашаткаваныя. У сезоне можна дадаць іншыя грыбы. Пячурыцы дадаць да цыбулі, перамяшаць, пасаліць, накрыць каструльку і тушыць некалькі мінут. Тады грыбы пасыпаць прасеянай мукой, мяшаючы, дадаваць пакрысе булён, а тады віно. Тушыць усё мінут 25. Дадаць прыправы і памідорную пасту і тушыць яшчэ некалькі мінут. Соус павінен быць густы. Дадаць солі і перцу.

Падаваць да печанай ялавічыны, а таксама да печанай і тушанай птушкі. Соус можна падаваць у натуральным выглядзе або працерці праз сіта.

ГАСПАДЫНЯ

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

ГЕНАДЗЬ БУРАЎКІН:

Слова наша роднае, хапала
На стагоддзі доўгія цябе.
Багдановіч, Колас і Купала
Прыпадалі да цябе ў журбе,
Адкідалі кпіны і абразу,
З дзён былых цягнулі ў заўтра ніць
І, хаця не ўсіх і не адразу, —
Навучылі ўсё ж цябе цаніць.
Вымытае ў гулкіх навальніцах,
Нам як запавет перадалі,
Каб пілі і не маглі напіцца
І ўзнялі наўдзіў усёй зямлі.

Матчына нявыцвілае слова,
Даўжнікі мы вечныя твае...
Так нам не хапала Куляшова.
Мележа так горка не стае.
Нам цяпер цябе на раздарожжах
Берагчы за іх і за сябе,
Даражыць пявучым гукам кожным,
Як зярняткам чыстым на сяўбе,
Каб не адляцела, як салоўка,
Не аглухла ў гуле бальшакоў...
Строга з нас вачэй не зводзіць
Броўка.
Стоена ўзіраецца Лынькоў...

Мова продкаў нашых і нашчадкаў —
Шэпт дубровы і пчаліны звон, —
Нам цябе ласкава і ашчадна
Спазнаваць ажно да скону дзён.
Па чужых краях не пабірацца,
Не аддаць цябе на забыццё,
Наша невычэрпнае багацце,
Наша несмяротнае жыццё.

Адкуль узялася вада ў Свіця зі?.. *Фота М. Лукшы.*

Штогод праводзяцца ў нас агляды школьных тэатральных пастановак на беларускай мове. Сёлета да агляду прыступілі вучні з 6 пачатковых школ Беласточчыны і з клуба БГКТ у Гданьску. Правілы агляду прадугледжвалі раённыя элімінацыі ў Беластоку, Бельску, Гайнаўцы і ў Кляшчэлях. З увагі на малую колькасць пастановак, заяўленых да агляду, раённыя элімінацыі адбыліся толькі ў Гайнаўцы 26 лютага г.г. Затым 16 сакавіка быў фінальны агляд, які прайшоў у Гайнаўскім доме культуры. Хаця ад таго часу мінула ўжо пару месяцаў, прапаную вярнуцца да сцэнічных пастановак нашых сяброўак і сяброў.

У сёлетнім аглядзе дэбютантам быў драмгурток са школы ў **НАВАКОРНІНЕ** (гм. Гайнаўка), якім апякуецца настаўніца Ніна Куптэль. Школа налічвае ўсяго, каля пяцідзесяці вучняў і яны амаль усе вывучаюць родную мову. З пастаноўкай „Як Лыска ваўком стаў“ Алега Мінкіна на раённыя элімінацыі прыехала дзесяць дзяцей. На першы раз іх выступленне было не надта ўдалым, але першыя крокі заўсёды цяжкія. Будзем спадзявацца, што школьнікі з Павакорніна ў наступных гадах будуць павышаць сваю сцэнічную спеласць.

Школьны драмгурток са **СТАРОГА КОРНІНА** (гм. Дубічы-Царкоўныя) — таксама дэбютант, быў адзіным з „кляшчэлеўскага“ раёна, г.зн. з гмінаў: Дубічы-Царкоўныя. Орля, Кляшчэлі, Чаромха і з раёна Сямяцічаў. У гэтай школе таксама няма пяцідзесяці вучняў, а амаль усе яны вывучаюць беларускую мову. Вучні са Старога Корніна пад апекай настаўніка Васіля Сегеня паставілі камедыю Сакрата Яновіча „Люцынка-інжынерыха“. Цяжкаваты гэта рэпертуар нават для вучняў старэйшых класаў і можа таму эфект быў слабы.

Ужо другі год са школы ў **МАХНАТЫМ** (гм. Гайнаўка), у якой беларускай мове вучыцца 60 вучняў, на аглядзе паказваецца тры сцэнічныя пастаноўкі. У гэтым годзе вучні пад апекай настаўніцы Анны Гаўрылюк паказалі на раённым аглядзе п'есу Сцяпана Александровіча „Кветка-папараць“. Багатая гэта была пастаноўка, шмат было ўкладзена працы ў падрыхтоўку, аднак на фінальны агляд не хапіла майстэрства выканання. Затое дзве іншыя пастаноўкі са школы ў Махнатым былі паказаны ў фінальным аглядзе. Настаўніца Галена Сельвясюк апрацавала для сцэны дзве народныя казкі паводле Мікалая Гайдука: „Трыцінка і каваль“ ды „Як мужык жонку слухаць перастаў“. Цікавыя гэта былі пастаноўкі і добра паказаны вучнямі пятых класаў з Махнатага. За „Трыцінку“ журы прызнала ў фінале III месца.

Такое самае месца занялі вучні са школы ў **ЛАСІНЦЫ** (гм. Нараў), якія паставілі п'есу Валянціна Зуба **„ЧВА“**. Драмгурток з Ласінкі пад апекай настаўніцы Ніны Абрамюк ад некалькіх гадоў паспяхова выступае ў аглядах школьных тэатраў, хаця ў гэтай школе толькі 63 вучні. Усе яны вывучаюць родную мову.

АГЛЯД СЦЭНІЧНЫХ ПАСТАНОВАК

Сёлета ў аглядзе сцэнічнай творчасці школьнікаў з **ПАЧАТКОВАЙ ШКОЛЫ № 3 У БЕЛЬСКУ-ПАДЛЯШСКІМ**, дзе ўсе 856 вучняў вывучаюць беларускую мову, было аж чатыры пастаноўкі. Драмгурток пад апекай настаўніцы Міраславы Маркевіч паставіў п'есу Аляксея Карпюка „Гультайкі“. Паспяхова выступілі дзеці з трэціх класаў бельскай „тройкі“, якія пад апекай настаўніцы Аліны Бурыла паказалі на сцэне вядомую казку „Пасадзіў дзед рэпку“ і пад апекай настаўніцы Ларысы Бурыла казку „Чырвоная шапачка“. Абедзве пастаноўкі былі вылучаныя ў фінальным аглядзе.

Пані Ларыса Бурыла з вучнямі з пятага класа падрыхтавала лялечную пастаноўку паводле казкі Уладзіміра Ягоўдзіка п.з. „Зайка, тупні ножкай“, якая ў фінале заняла II месца.

Таксама II месца і таксама пастаноўкай „Зайка, тупні ножкай“ паводле казкі Ул. Ягоўдзіка, толькі ў жывым плане, занялі вучні з **„ПАЧАТКОВАЙ ШКОЛЫ № 3 У ГАЙНАЎЦЫ** пад апекай настаўніцы Валянціны Дзмітрук. Варта пры тым заўважыць, што ў гэтай школе беларускай мове вучыцца ўсяго 22,5 прац. вучняў гэтай школы (43 асобы), а пані Валянціна Дзмітрук ёсць настаўніцай польскай мовы. Аднак гэта не перашкаджае ставіць тэатральныя пастаноўкі на беларускай мове.

Сапраўднымі майстрамі сцэнічнай творчасці паказаліся дзеці з далёкага **ГДАНЬСКА** ў цудоўным спектаклі „Песенны кірмаш“ паводле казкі Уладзіміра Ягоўдзіка. Казку на сцэну апрацавала вядомая беларуская дзеячка Анна Іванюк. Над пастаноўкай працавалі супольна многія ў клубе ў Гданьску і эфект атрымаўся знакаміты. Вельмі густоўныя і прыгожыя касцюмы птушак, музычная і харэаграфічная апрацоўка (Ларысы Дуброўскай) ды выдатная ігра акцёраў — усё гэта склала выдатны спектакль і дало I месца ў аглядзе. У „Песенным кірмашы“ замест птушак выступалі: Жаўранак — Агата Глагоўская, Сарока — Кармэн Буцкая, Варона — Лідка Чурак, Вараняня — Ярэк Юзэфовіч, Верабей — Тамаш Чурак і Дзяцел — Кася Мацкевіч.

Камісія конкурсу ў складзе: Лідзія Гайдук (мовазнаўца), Яніна Чэрнякевіч (журналістка), Тамара Русачык (метадык беларускай мовы) апрача месцаў за спектаклі прызнала індывідуальныя ўзнагароды выканаўцам паасобных роляў: Агаце Глагоўскай і Тамашу Чураку з Гданьска — I месца, Касі Кубайчык з Махнатага і Ані Зін з Гайнаўкі — II месца, Асі Кандрацюк з Ласінкі і Агнешцы Сахарчук з Бельска — III месца. Усе калектывы і іх апекуны атрымалі грашовыя ўзнагароды ад Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства.

Пэўна вы звярнулі ўвагу, што I і II месцы занялі сцэнічныя пастаноўкі паводле казак Уладзіміра Ягоўдзіка. Гэта пісьменнік, які жыве ў сталіцы Беларусі — Мінску, многа піша для дзяцей і з'яўляецца галоўным рэдактарам газеты „Дзеці і мы“. Будзем спадзявацца, што ў будучыні будзе магчымасць пазнаёміцца з гэтым цікавым чалавекам, які вельмі любіць дзяцей. Уладзімір Ягоўдзік паглядзеў спектаклі з агляду, пастаўленыя паводле яго казак і запісаныя на касеце відэа, быў гэтым задаволены і пераказаў удзячнасць і пажаданні поспехаў на сцэне нашым маладым артыстам.

ЯН МОРДАНЬ

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

Авяр'ян Дзеружынскі

ПАРСЮЧОК

Вось які ў нас
Парсючок:
Лыч — нібыта пятачок,
Хвост — кручок,
Маленькія вочы.
— Рох, рох, рох,
Рох, рох, рох, —
Мусіць, есці хоча?!

Я нарву парсючку
Сакавітай траўкі,
Лебяды,
Крапівы,
Зялёнай мураўкі.
Накрышу,
Накармлю
Парсючка я ўволю,
Каб не рохкаў дарма
Парсючок мой болей...

Вось наеўся
Парсючок,
Паваліўся
На бачок:
— Рох, рох, рох, —
Заплюшчыў вочы —
Спаць, напэўна, хоча.
Засні на хвілінку,
Пачашу я спінку!

КРАПІВА

Крапіва, крапіва,
Ты пякучая трава,
Ты такая злючка,
Апякла мне ручкі.
Гэта — непарадак,
Вырву цябе з градак.

ЛІПКА

Ліпку хлопчык паліваў,
Прыгаварваў-казаў:
— Ты квітней, мая красуня,
Піць вады табе нясу я.
Ліпка ўгору
Прыўзнялася:
— Я вадзічкі
Напілася.

Вершы Віктара Шведа

ЛЯМПАЧКА

— Лямпачка перагарэла
ў хаце, —
Сцвердзіла матуля адвячоркам.
— Выкручу яе, — пацешыў
маці
Паслухмяны заўсягды Ягорка.

Ён узлез на крэсла ў брудных
ботах.
— Ты хаця б, сынок, падклаў
газету!
— Мама, ты не выдумляй
дурноты,
Я і так дастану лямпу гэту!

ДОБРЫ ЗРОК

— Пэўна, Марс там угары, —
Паказвае Вера.
— Ты хлусні не гавары,
Дык гэта ж Венера!

— Дасканалы маеш зрок,
Дарагая Валя,
Калі можаш так здалёк
Адрозніць дэталі!

Вясёлы куточак

Віктар Ендзебер'я

УРОК ВЫХАВАННЯ

— Мікола! — кажа бацька.

— Што, тата?

— Што гэта такое? Ты толькі ў першым класе, а ўжо курыш?

— Няпраўда!

— Як гэта няпраўда? Маці на ўласныя вочы бачыла...

— Я ўжо ў другім.

Легенды і паданні

ЧАМУ КРУМКАЧ РАНА ВЫВОДЗІЦЬ ПТУШАНЯТ

...Мурашка і крумкач паспрачаліся аб нечым, і паколькі — якая ж у крумкача ці мурашкі маёмасць — абодва голыя, як бічы, то заклаліся на самае каштоўнае, на дзяцей. Крумкач прайграў. І цяпер вымушаны выводзіць дзяцей, пакуль мурашкі яшчэ спяць у сваіх гарадах. Сам мерзне, і дзеці мерзнуць...

Пошта „Зоркі"

Дзякую вучням са школы ў Старым Корніне: Юрку Гаўрылюку, А. Сурэль, А. Баравік, Іры Германовіч, Івоне Янчук, Дарку Яканюку і Крысі Галашэвіч за вершы пра вясну. На жаль, не паспеем апублікаваць іх вясной — „Зорка" даволі доўга друкуецца. Працу Андрэя Харытанюка і Дарка Яканюка пра вашу вёску Стары Корнін выкарыстаем на нашых старонках. Вельмі цікавы гістарычны нарыс — прачытаеце!

Казімір Камейша

Скорагаворкі

* ☼ *

Толькі б раптам
не сурочыць —
У траве
стракач стракоча.

* ☼ *

Сёння досвіткам Аўсей
Злавіў
Аўсянку
У аўсе.
Быў авёс расяны ўранку —
У расе уся аўсянка.

ПРЫГОДЫ БЕЛАВЕЖЫКА

Спецыяльна для „Зоркі" прыдумаў і намаляваў студэнт III курса Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута ў Мінску Гардзей Шчаглоў.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Suraska 1, „Зорка".

TV TELEWIZJA WARSZAWA

PIĄTEK, 31.05.1991 r.

PROGRAM I

8.00 „Dzień dobry" — poranny magazyn rozmaitości
9.00 Wiadomości poranne
9.10 „Domowe przedszkole"
9.35 „Szkoła dla rodziców"
10.00 „Chłopi" — serial TP
11.55 Aktualności telegazety
12.00 „Było sobie życie" (22) „Szczepienia ochronne"
12.30 W Europie nowożytnej — „Konstytucja 3 Maja"
13.00 Genetyka współczesna
13.30 Galerie świata: „Ermitaż" (22)
14.05 Agroszkoła
14.35 „Dżamna czy Yamuna" — film dok.
15.05 „Kim być?" — „Co dalej?" — pr. dla maturzystów
15.30 „Przyszłość zaczyna się w szkole"
15.55 Program dnia
16.00 Wiadomości popołud.
16.10 „Video-Top"
16.20 „Lizak"
16.50 „Ciuchcia"
17.05 J. angielski dla dzieci
17.10 Światowy dzień bez tytoniu
17.15 Teleexpress
17.35 „Raport" — Polityka Wschodnia Watykanu
18.00 „10 minut"
18.10 „Chłopi" — serial TP
19.00 „Express gospodarczy"
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.00 Światowy dzień bez tytoniu
20.05 „Sprawy rodzinne" (4) — serial włoski
21.35 Światowy dzień bez tytoniu
21.40 Zespół „Zapis" przedstawia — pr. public.
22.20 Weekend w „Jedynce"
22.30 Wiadomości wieczorne
22.45 Kronika M.E. w podnoszeniu ciężarów

PROGRAM II

7.55 Powitanie
8.00 CNN — Headline News
8.10 Język niemiecki (8)
8.40 „Denver — ostatni dinozaur" — serial franc.-amer.
9.05 J. angielski dla dzieci
9.10 „Santa Barbara"
10.00 CNN — Headline News
10.15 Mag. TV śniadaniowej
15.30 Program dnia
15.35 „Denver — ostatni dinozaur"
16.00 Gwiazdy „Karmanidi" — reportaż
16.30 Wzrockowa lista przebojów Marka Niedzwieckiego
17.00 „Przychodnia wszelkich dolegliwości" — serial
17.55 „Za kierownicą"
18.00—21.30 Programy lokalne
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
21.55 „Lekarze bez fartuchów" (2) — serial ang.
22.40 „Obrazy, słowa, dźwięki"
23.50 CNN — Headline News
24.00 Noc z anteną 5

SOBOTA, 1.06.1991 r.

PROGRAM I

7.00 „W sobotę rano"
7.45 „Tydzień na działce"
8.15 „Piłkarska kadra czeka"
8.35 „Ziarno"
9.00 Wiadomości poranne
9.10 „5-10-15" oraz film z serii: „Było sobie życie"
10.35 J. angielski dla dzieci
10.40 „Na zdrowie"
11.00 IV Pielgrzymka Jana Pawła II — ceremonia powitalna (Koszalin)
12.00 Wojsk. pr. public.
12.25 TV Koncert Życzeń
12.55 Telemost: Polska — USA
13.35 „W kinie i na kasecie"
14.00 Walt Disney przedstawia
15.15 „Flesz"
15.40 „Maestro" — film dok.
16.15 IV Pielgrzymka Jana Pawła II — Msza św. w kościele św. Ducha w Koszalinie
18.50 „Z kamerą wśród zwierząt"
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 „Quo vadis" — film fab. prod. USA
23.00 Pierwszy dzień Pielgrzymki Papieża
23.10 Wiadomości wieczorne

PROGRAM II

7.25 „Kaliber '91"
7.55 Powitanie
8.00 CNN — Headline News
8.10 „Kapitan Planeta i Planetarianie" — serial USA
8.35 Mag. TV śniadaniowej
9.15 Recital zespołu „Trzeci oddech Kaczuchy"
10.00 CNN — Headline News
10.15 Mag. TV śniadaniowej
10.40 „Cudowne lata" (48)
11.05 „Tacy sami" — pr. dla niesłyszących
11.30 „Klub Yuppies" oraz film „Przygody Supermana"
12.30 „Santa Barbara"
14.00 „Organy polskie" — Katedra BMT w Koszalinie
14.30 Program dnia
14.45 „Klub profesora Tutki" — serial TP
15.15 „Morze martwe — rajskie odludzie" (1) — film dok.
15.35 „Polska '89" (cz. 1) — film dok.
16.25 Baśnie z krainy łabędzi — pr. publ.
17.00 Wieczór wspomnień — Jonasz Kofta
18.00 Program lokalny
18.30 „Baba blues" — recital Renaty Przemyk
19.00 Kabaret De Ka De
19.30 Galeria 38 milionów
20.00 Mozart w Muzeum Kolekcji Jana Pawła II
20.30 Nabożeństwo różańcowe z klerem diecezjalnym i zakonnym w Katedrze w Koszalinie
21.00 Studio KBWE
21.30 Panorama dnia
21.45 Program rozrywkowy
22.15 Gość „Dwójki"
22.30 Sportowa sobota
23.00 „Diabeł wcielony" — film fab. prod. austral.
0.35 CNN — Headline News

NIEDZIELA, 2.06.1991 r.

PROGRAM I

7.00 Msza św. dla wojska
8.00 Wiadomości poranne
8.20 IV Pielgrzymka Papieża do Polski — spotkanie z wojskiem (Koszalin)
9.20 Teleranek oraz film z serii: „Kamienna tajemnica"
10.45 J. angielski dla dzieci
10.50 „Notowania"
11.15 Circom Regionale prezentuje
11.35 IV Pielgrzymka Papieża — Msza św. i beatyfikacja biskupa S. Pelczara
14.15 „Tęczowy Music-Box"
15.00 TV Koncert Życzeń
15.30 „Pieprz i wanilia"
16.15 Światowe nagrody muzyczne — Monte Carlo '91
17.15 Teleexpress
17.35 Światowe nagrody muzyczne (cz. 2)
18.35 „Telewizjer"
19.00 Wieczorynka
19.30 Wiadomości
20.05 „Drzewo pachnące imbirem" (3) — serial ang.
21.05 „7 dni — świat"
21.35 Sportowa niedziela
22.05 Drugi dzień Pielgrzymki Papieża Jana Pawła II
22.20 Wiadomości wieczorne
22.30 „Kinomania"

PROGRAM II

8.15 „Przegląd tygodnia" (dla niesłyszących)
8.50 Film dla niesłyszących: „Drzewo pachnące imbirem"
9.50 Program dnia
10.00 CNN — Headline News
10.10 „Jutro Poniedziałek"
10.30 Program lokalny
11.00 „Czar starej płyty"
11.20 „Dar dla Polski — Muzeum Porczyńskich"
11.50 „Zbliżenia, czyli to i owo o filmie"
12.30 „Dzień Dziecka w Chinach" — film
12.45 Gość „Dwójki"
13.00 Polska Kronika Filmowa
13.10 Sto pytań do...
13.50 „Przecież to znamy..." (3)
14.10 „Polacy" — „Śpiewać i żyć z pasją — St. Wojtowicz"
15.00 Kino Familijne: „Powrót Johnny'ego" (1)
16.10 „Terra X: Sahara — raj utraconych serc"
16.55 Program dnia
17.00 Sport
17.30 „Bliżej świata"
18.35 Spotkanie Jana Pawła II z wiernymi bizantyjsko-ukraińskiego wyznania w Przemyskiej Katedrze
19.00 „Wydarzenie tygodnia"
19.30 Publicystyka kultur.
20.00 G. Sokołow gra preludia F. Chopina
21.00 Studio KBWE
21.30 Panorama dnia
21.45 „Miłość matki" (1) — serial USA
22.35 „Oprah Winfrey show"
23.20 Łódzkie Spotkania Baletowe
23.35 CNN — Headline News

PONIEDZIAŁEK, 3.06.1991 r.

PROGRAM I

8.30 IV Pielgrzymka Papieża Jana Pawła II — Transm. Mszy św. i Koronacja obrazu Matki Bożej z Łukawca
13.25 Aktualności telegazety
13.30 Spotkania z literaturą
14.05 Agroszkoła
14.35 Cisza i dźwięk
15.00 Telewizja Edukacyjna zaprasza
15.30 Uniwersytet Nauczyc.
15.55 Program dnia
16.00 Wiadomości popołud.
16.10 „Video-Top"
16.20 „Luz" — program nastolatków
16.50 IV Pielgrzymka Papieża Jana Pawła II — Transmisja Mszy św. z Homilią
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 Teatr TV: A. Mickiewicz, J. Słowacki — „Godzina miłości, nadziei, rozpaczy"
21.30 Program publicyst.
21.55 Leksykon polskiej muzyki rozrywkowej — „S"
22.40 3 dzień Pielgrzymki Papieża Jana Pawła II
22.50 Wiadomości wieczorne
23.10 Język angielski (59)

PROGRAM II

16.45 Program dnia
17.00 „Zwierzęta wokół nas"
17.30 „Kusza" — serial USA
18.00 Program lokalny
18.30 Przegląd Kronik Filmowych
19.00 „Ojczyzna — polszczyzna"
19.15 „Dwójka" zaprasza
19.30 Język angielski (30)
20.00 „Powroty" — „Powrót do Maratończyka" — film dok.
21.00 Studio KBWE
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
21.55 „Wszystkim, których kochałem" (5) — serial USA
22.45 Krzysztof Kąkolewski o programie Kieleckim
23.05 Filmy Piotra Morawskiego
23.55 CNN — Headline News

WTOREK, 4.06.1991 r.

PROGRAM I

8.00 „Dzień dobry"
9.00 Wiadomości poranne
9.10 „Domowe przedszkole"
9.30 IV Pielgrzymka Papieża — Msza św. z Homilią na lotnisku wojskowym (Radom)
11.55 Aktualności telegazety
12.00 „Wyprawy profesora Ciekawskiego"
12.30 „Wśród ludzi"
13.00 Chemia
13.30 Spotkania z literaturą
14.05 Agroszkoła
14.35 „Tele-radio-komputer"
15.05 „Jedwabny szlak" — jap. serial dok.
15.55 Program dnia
16.00 Wiadomości popołud.
16.10 „Video-Top"
16.20 „Tik-Tak"
16.50 „Wyprawy Misia Ruxpina"
17.15 Teleexpress
17.35 IV Pielgrzymka Papieża — Msza św. z Homilią przy Kościele Miłosierdzia Bożego (Łomża)
19.50 Dobranoc
19.55 Wiadomości
20.30 „Kolekcjonerka" — film fab. prod. franc.
22.00 „Telezumak" — magazyn rozrywkowy
22.40 Czwarty dzień Pielgrzymki Jana Pawła II
22.55 Wiadomości wieczorne
23.05 „Wódko, pozwól żyć"
23.40 Język francuski (6)

PROGRAM II

7.55 Powitanie
8.00 CNN — Headline News
8.10 Język niemiecki
8.40 „Denver — ostatni dinozaur" (17)
9.05 J. angielski dla dzieci
9.10 „Santa Barbara"
10.00 CNN — Headline News
10.15 Mag. TV śniadaniowej
16.45 Powitanie
17.00 „Nova" (3) — serial dok. prod. USA
18.00 Program lokalny
18.30 „Polska '89" (cz. 2)
19.30 Język angielski (60)
20.00 Wrocław na antenie „2"
21.00 Studio KBWE
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
21.55 „Miesiąc niedziel" — film prod. ang.
23.35 CNN — Headline News

ŚRODA, 5.06.1991 r.

PROGRAM I

8.00 IV Pielgrzymka Papieża — Spotkanie z Litwinami w Katedrze w Łomży
9.00 Wiadomości poranne
9.10 „Domowe przedszkole"
9.35 „Przyjemne z pożytecznym"
10.00 „Dynastia" — serial
11.10 IV Pielgrzymka Papieża — Msza św. z Homilią — transmisja z Białegostoku
13.25 Aktualności telegazety
13.30 „Język i my"
14.05 Agroszkoła
14.35 Ekonomika dla rolnika
14.45 Chemia bez tajemnic
15.05 „Tulipan" — serial przyr. prod. czech.
15.30 „Wyzwania cyklu życia" — Autonomia, inicjatywa i wyobraźnia
15.55 Program dnia
16.00 Wiadomości popołud.
16.10 „Video-Top"
16.20 „Jeden rok w pewnej szkole" — serial czech.
17.00 IV Pielgrzymka Papieża — Spotkanie ekumeniczne w Katedrze Prawosławnej (przemówienie)
17.45 Teleexpress
18.00 „Biznes"
18.20 „Klinika zdrowego człowieka" — Noworodki
18.40 „Sprawa dla reportera"
19.15 Dobranoc
19.30 Wiadomości
20.05 „Dynastia" — serial
20.55 Rozmowa z rzecznikiem praw obywatelskich prof. Ewą Łętowską
21.10 Półfinały Pucharu Polski w piłce nożnej
22.10 Piąty dzień Pielgrzymki Papieża
22.25 Wiadomości wieczorne
22.35 „Petenci" — pr. publ.
23.10 Język angielski (30)

PROGRAM II

7.55 Powitanie
8.00 CNN — Headline News
8.10 Język niemiecki
8.40 „Inspektor Gadet" — film fab. prod. franc.-amer.
9.05 J. angielski dla dzieci
9.10 „Czterdziestolatek" (18)
10.00 CNN
10.15 Mag. TV śniadaniowej
16.45 Powitanie
17.00 „Zmiennicy" (14)
18.00 Program lokalny
18.30 „M.A.S.H." — serial
19.00 „Rebusy" — teleturniej
19.30 Język francuski
20.00 Księgarnia „Dwójki"
20.30 Koncert Muzyki Cerkiewnej dedykowany Ojcu Świętemu
21.00 Studio KBWE
21.30 Panorama dnia
21.45 „W labiryncie"
22.15 Sport
22.25 „Telewizja nocą"
23.10 CNN — Headline News

CZWARTEK, 6.06.1991 r.

PROGRAM I

8.00 „Dzień dobry"
9.00 Wiadomości poranne
9.10 „Domowe przedszkole"
9.35 „100 lat" — magazyn ubezpieczeń społecznych
9.45 „Moje hobby"
10.00 IV Pielgrzymka Papieża — Msza św. z Homilią
12.25 Aktualności telegazety
12.30 W świecie sztuki — Sztuka współczesna
13.00 Prawa gazowe
13.30 Cisza i dźwięk (16)
14.00 Agroszkoła
14.30 Przez lądy i morza — Indianie Amazonii
15.00 M.E.N. informuje
15.05 „Duch Romantyzmu" (14 — ost.) — film dok.
15.55 Program dnia
16.00 Wiadomości popołudn.
16.10 „Video-Top"
16.20 „Kwant" oraz film „Powiedz mi dlaczego"
17.15 Teleexpress
17.30 „Prawo prawa" — Czy można bić bezkarnie
17.45 Film dokumentalny
18.15 „Podróże na Kresy"
18.30 IV Pielgrzymka Papieża — Spotkanie z katechetami i przedstawicielami szkoły w Katedrze (Włocławek)
19.45 Dobranoc
19.50 Wiadomości
20.20 „Bergerac" — ang. serial krym.
21.25 „Pegaz"
21.55 Szósty dzień Pielgrzymki Papieża
22.10 Wiadomości wieczorne
22.20 „Jak wam się podoba" — pr. publicystyczny
23.10 Język angielski (60)

PROGRAM II

7.55 Powitanie
8.00 CNN — Headline News
8.10 Język niemiecki
8.40 „Inspektor Gadet" — film fab. prod. franc.-amer.
9.05 J. angielski dla dzieci
9.10 „W labiryncie"
9.40 Mag. TV śniadaniowej
10.00 CNN — Headline News
10.15 Mag. TV śniadaniowej
16.45 Powitanie
17.00 „Ekostres"
17.30 „Giełda" — magazyn kupców i przemysłowców
18.00 Program lokalny
18.30 „Cudowne lata"
19.00 „Ekspres reporterów"
19.30 Studio Sport
20.00 „Powroty" — „Rozmowa" — film dok.
21.00 Studio KBWE
21.30 Panorama dnia
21.45 Sport
22.00 Kino Studyjne „Dwójki": „Rycerz" — pol. film fab.
23.15 CNN — Headline News

СЛУХАЙЦЕ БЕЛАСТОЦКАЕ РАДЫЁ!

На ультракароткіх хвалях (УКХ — 72,8 Мгц у Беластоку і 72,68 Мгц у Сувалках) — штодзень ад гадз. 5.30.

Перадачы на беларускай мове:

- **„Пад знакам Пагоні"** — штодзень у 8.50 і 18.45.
- **„Духоўныя сустрэчы"** — у суботу ў 8.50.
- **„Перад выхадам у царкву"** — у нядзелю ў 8.30.
- **„Беларускі радыёчасопіс"** — у нядзелю ў 8.45
- **„Для школы і для дому"** — у сераду ў 8.50 і 18.45.
- **Беларускі канцэрт пажаданняў** (платны) — у суботу ў 18.45.

КРЫЖАВАНКА

Упоперак: 1) сукупнасць метэаралагічных умоў вялікай прасторы зямлі, 9) майстар, які займаецца вырабам акуляраў, 10) шчыт Зеўса або заступніцтва, кіраўніцтва, 11) узброеныя сілы дзяржавы, 14) жыхар Пярэдняй Азіі і Паўночнай Афрыкі, 16) саміца дэкаратыўнай птушкі сямейства фазанавых, 17) кашуля, 18) шчыпковы музычны інструмент, 19) хімічны элемент, атамны нумар якога 16, 20) бліскавіца, 21) пара года, 23) польская капейка, 25) байка, 28) мужчынскае імя, 29) старажытнае германскае племя, 30) прыбор для вызначэння геаграфічнага напрамку па нябесных свяцілах.

Уніз: 2) восеньская зімастойкая кветка, 3) верхняя канечнасць, 4) ежа жывёлы, 5) галоўны істотны прынцып светапогляду, 6) змазачнае масла, 7) адзінка вымярэння часу працы трактара або матора, 8) музыкант з барабанам, 12) рыбная лоўля, 13) уцепленае памяшканне для зімоўкі пчол, 15) вароты, 16) дадатак да маладухі, 22) патомак людзей розных рас, 24) двухколая каляска на рысорах для перавозу пасажыраў і грузаў, 25) самец свінні, 26) след, шрам, 27) штат у паўночна-ўсходняй Індыі.

Адказ на крыжаванку, змешчаную ў № 16.

Упоперак: клака, страх, дэрбі, марак, напор, оргія, насос, Както, сто, кліка, струп, кут, драма, дзяжа, трава, вітка, калач, крама, Нарва, рокер.

Уніз: комін, адрас, адкос, сіняк, рэпік, харчо, рогат, анкер, опіум, адрэзтыраж, сак, ост, увага, дыван, аўтар, атака, Дакар, яблык, аўчар.

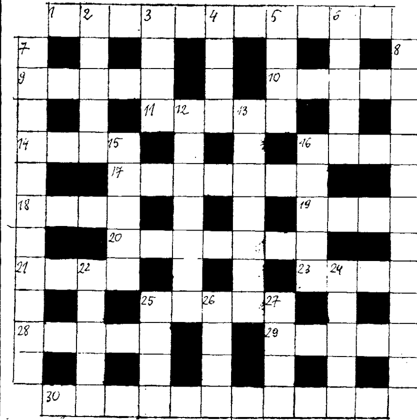

НІЎКА

Мал. Адама Сяменчыка.

Анекдот з барадой і без

СПІ СПАКОЙНА!

Глыбокая ноч. Сталін не можа заснуць. Бярэ тэлефонную трубку.

— Слухай, таварыш Молатаў, ты па-ранейшаму заікаешся?

— Так, таварыш Сталін, але калі трэба для партыі — пастараюся, паспрабую...

— Не-не, спі спакойна.

Набірае нумар Мікаяна.

— Слухай, таварыш Мікаян, колькі было камісараў у Баку і колькі засталося жывых?

— Было дваццаць восем, таварыш Сталін, дваццаць шэсць расстраляны, жывыя — двое... А што, штосьнебудзь не так?

— Ну, нічога, нічога, спі спакойна.

Звоніць на кватэру Берыі.

— Слухай, таварыш Берыя, ты, капэўна, як заўсёды, дзвачкамі заняты?

— Не, таварыш Сталін, не спецыяльна. Бывае, выпраўлюся!

— Ну, ладна, добра, спі сабе спакойна.

Сталін кладзе трубку, закрывае запісную кніжку і гаворыць сам сабе:

— Ну што ж, таварышаў супакоіў, зараз і я магу спаць спакойна.

„Вожык“

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:
Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132-3.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5021-24325-152-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5021-24325-151-6201.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

3710.	**Кааператыўны банк у Нараўцы (за прададзеныя „цаглінкі“)**	— 79500 зл.
3711.	**Гайнаўскі дом культуры (з продажу білетаў на агляд „Беларуская песня '91“)**	— 677500 зл.
3712.	**Міхась Дулько (Белавежа)**	— 20000 зл.
3713.	**Юры Зюзя (Варшава)**	— 30000 зл.
3714.	**Аляксандр Юзафовіч (Мілейчыцы)**	— 50000 зл.
3715.	**Уладзімір Далецкі (Міхалова)**	— 20000 зл.
3716.	**Ілірык Вараўка (Згажэлец)**	— 100000 зл.
3717.	**Васіль Сакоўскі (Гайнаўка)**	— 20000 зл.
3718.	**За прададзены 41 ам. долар са скарбонкі ў ГП БГКТ у Беластоку**	— 383350 зл.
3719.	**Юрка Баепа (Бельск-Падляшскі)**	— 50000 зл.
3720.	**Ялата Вішнеўская (Гайнаўка)**	— 30000 зл.
3721.	**Аляксандр Іванюк (Гайнаўка)**	— 100000 зл.
3722.	**Міхал Наумовіч**	— 50 ам. дол.
3723.	**Аляксей Харкевіч (Гайнаўка)**	— 10000 зл.
3724.	**Ян Хіліманюк (Гайнаўка)**	— 10000 зл.
3725.	**Юры Кучко (Гайнаўка)**	— 100000 зл.
3726.	**Інацэнт Сідарук (Гайнаўка)**	— 10000 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej. 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Валютная Анюта

Муж у каторы ўжо раз
Тармосіць Анюту.
А яна яму ў адказ:
— Толькі за валюту.

Уладзімір Арлоў

Пераклаў з рускай В. Бабей

АБ'ЯВЫ

Прадаецца сабака, разумнейшы за паляўнічага.

✲

Патрэбна сакратарка, якая не ўмее чытаць, да працы з сакрэтнымі дакументамі.

✲

Мяняю пуцёўку ў жыццё на пуцёўку ў санаторый.

✲

Патрэбны лабаранты для догляду малпаў (без адукацыі).

✲

Мяняю манію праследавання на манію вялікасці.

„Ха-ха“

ПАПРАЎКА

Паведамляем, што змешчаны ў 14 нумары „Нівы“ народны анекдот пра Вяліксдзень і Вельканоц даслала **д-р Надзея Панасюк** з Варшавы. За гэты недагляд просім у нашай карэспандэнткі прабачэння.

Ніва

Białoruski Tygodnik Społeczno-Kulturalny sponsorowany przez Ministerstwo Kultury i Sztuki.

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства.

Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Аляксандр Максімюк, Ян Максімюк, Яўгенія Палопкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар).

„Niwa", ul. Suraska 1, 15-950 Białystok, skr. poczt. 149, tel. 232-41, 210-33.

Wydawca: Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne 15-062 Białystok, ul. Warszawska 11.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

I. Prenumerata pocztowa

1. Termin wpłat na prenumeratę pocztową na III kwartał 1991 r. upływa 20 maja 1991 r.

2. Cena prenumeraty na III kwartał wynosi 13.000 zł + 6.500 zł za doręczenie. Od lipca 1 egz. kosztować będzie 1.000 zł.

3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę jest większa o 100% i przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne. Wpłaty przyjmuje Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw Warszawa, ul. Towarowa 28, Nr konta: PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11.

II. Prenumerata własna — prowadzona przez wydawcę.

Cena 1 egz. wraz z wysyłką wynosi 1800 zł.

Cena prenumeraty miesięcznej:
— maj — 7.200 zł.
— czerwiec — 9.000 zł.

Cena prenumeraty kwartalnej wynosi 23.400 zł.

Wpłaty przyjmuje Zarząd Główny BTSK, Białystok, ul. Warszawska 11, Nr konta NBP O/O Białystok. 5021-3203-132.

Zam. 554/91.

Пасля фестывалю царкоўнай музыкі ● Сустрэча з міністрамі культуры ● Працягваецца выданне „Нашай нівы“ ● „Імгненні“ — зборнік Янкі Целушэцкага ● У Макотры жыццё працягваецца ● Рыхтуецца новы адміністрацыйны падзел краіны ● Беларуская філалогія ў Кракаве.